

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

ГОДИШЕН ДОКЛАД 2017

Building bridges

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА
ГОДИШЕН ДОКЛАД 2017

Рисунка: Анри Кулев

© Център за изследване на демокрацията, 2018
София 1113, ул. „Александър Жеков“ 5

Център за изследване на демокрацията

Прокарване на мостове между науката и политиката

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Целите на Центъра са:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за добро управление, спазване на основните права и свободи и активна роля на България в европейските интеграционни процеси;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи в страната и Европейския съюз в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да съдейства за институционалното и организационното укрепване на нестопанския сектор в България;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за функционирането на институциите и принципите на демокрацията и пазарната икономика.

„Прокарването на мостове“ е утвърден метод за обединяване усилията за социална промяна и създаване на нови партньорства. Центърът за изследване на демокрацията започна своето съществуване като аналитичен център, но през последното десетилетие той се утвърди не само като генератор на идеи, а и като активен участник във формирането и осъществяването на редица обществени политики. Центърът е партньор за България на редица европейски институции, мрежи и инициативи като Агенцията на Европейския съюз за основните права и Годишната оценка на световната конкурентоспособност на Института за развитие на управлението в Швейцария.

Центърът за изследване на демокрацията е инициатор и движеща сила на социалната промяна в няколко области, традиционно смятани за запазена територия на държавните институции като разработване и мониторинг на антикорупционни политики и практики и реформи в сектора на националната сигурност, вкл. анализ и противодействие на конвенционалната и организираната престъпност. Усилията на Центъра са насочени и към формирането на нова култура на сътрудничество и доверие в обществена среда с наследена фрагментация и непрозрачност, което е също толкова важно, колкото и реализирането на конкретни социални цели и проекти.

Център за изследване на демокрацията
София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5
тел.: (+359 2) 971 3000
факс.: (+359 2) 971 2233
csd@online.bg
www.csd.bg

Съдържание

УВОД.....	7
ЧАСТ ПЪРВА: ПРОГРАМИ	9
ПРАВНА ПРОГРАМА	11
I. ПРЕСТЪПНОСТ И ПРАВОСЪДИЕ.....	12
II. ЖЕРТВИ НА ПРЕСТЪПЛЕНИЯ.....	14
III. ИНТЕГРАЦИЯ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ.....	15
IV. ОСНОВНИ ПРАВА.....	15
ИКОНОМИЧЕСКА ПРОГРАМА	17
I. ЕНЕРГИЙНО УПРАВЛЕНИЕ И ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ.....	18
II. РЕГИОНАЛНО И ЕВРОПЕЙСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО ЗА ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ И АНТИКОРУПЦИЯ.....	22
III. ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА СКРИТАТА ИКОНОМИКА В БЪЛГАРИЯ И В ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА.....	26
IV. КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО.....	27
СОЦИОЛОГИЧЕСКА ПРОГРАМА	29
I. ИНТЕГРАЦИЯ НА МИГРАНТИ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ НА УЯЗВИМИ ГРУПИ.....	29
II. ТРАФИК НА ХОРА.....	32
III. РАДИКАЛИЗАЦИЯ, ВОДЕЩА ДО ТЕРОРИЗЪМ.....	33
IV. МОНИТОРИНГ НА МИГРАЦИОННИТЕ ПРОЦЕСИ.....	35
ПРОГРАМА „СИГУРНОСТ“	37
I. ОЦЕНКА НА ЗАПЛАХИТЕ ОТ ТРАНСГРАНИЧНА ОРГАНИЗИРАНА ПРЕСТЪПНОСТ.....	38
II. ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА РАДИКАЛИЗАЦИЯТА И ТЕРОРИЗМА.....	41
III. ГРАНИЧНА СИГУРНОСТ.....	44
IV. ИЗМЕРВАНЕ НА КОРУПЦИЯТА В ЧАСТНИЯ СЕКТОР.....	45
V. ПОДОБРЯВАНЕ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЧАСТНИЯ ОХРАНИТЕЛЕН СЕКТОР.....	46
VI. ПОДОБРЯВАНЕ УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТНЕТО НЕЗАКОННО ПРИДОБИТО ИМУЩЕСТВО.....	47

ЧАСТ ВТОРА: АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ	49
ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ	51
СТАЖАНТСКА ПРОГРАМА	52
КОНСУЛТАНТСКИТЕ ЗВЕНА НА ЦЕНТЪРА:	
„ВИТОША РИСЪРЧ“ И „ПРОЕКТ 1“	55
ПРОГРАМНА И АДМИНИСТРАТИВНА СТРУКТУРА	57
ЧАСТ ТРЕТА: ФИНАНСОВ ОТЧЕТ	59

УВОД

През 2017 г. Центърът за изследване на демокрацията положи значителни усилия в осмислянето и диагностиката на редица ключови проблеми в приоритетни обществени области като основни права, интеграция и социално включване на мигранти и уязвими групи, противодействие на конвенционалната и организираната престъпност, енергийна сигурност и добро управление в сектора на енергетиката, мониторинг и оценка на корупцията и антикорупционните политики и мерки, скрита икономика, конкурентоспособност, гранична сигурност, мониторинг и превенция на радикализацията и тероризма.

Най-значимата тема, по която Центърът работи през годината, беше проблемът за завладяването на държавата като форма на политическа корупция или корупция по високите етажи на властта.

Завладяването на държавата като форма на корупция първоначално отразява емпирично доказаното участие на частния сектор при разработване на „правилата на играта“ (закони и други нормативни актове) чрез неформални плащания (подкупи) в посткомунистическите страни на Европа. Впоследствие терминът се използва, за да обозначи прякото и системно въздействие на мощни частни интереси както върху разработването на закони и други нормативни актове, така и върху селективното прилагане на законите спрямо различни частни субекти. При завладяването на държавата не става дума за еднократни корупционни сделки, а за системно изкривяване на функциите на държавната власт при регулиране на обществените отношения в повечето сфери на обществото – икономика, политика, право, медии, външна политика, противодействие на престъпността и др.

Оригиналният принос на Центъра в тази област е разработването на инструменти за измерване на равнището на завладяване на държавата, приложени пилотно в България, Румъния, Италия, Чехия и Испания. Методологията включва още няколко основни аспекта на завладяването на държавата: икономическо, правно, административно, медийно и престъпно поведение. Например основен признак на икономическото измерение на завладяването на държавата е моноползацията на определени сектори на икономиката чрез възпрепятстване на конкуренцията в полза на определени фирми.

Благодарение на тази комбинация от специализирани познания в области като икономика, право, социология и криминология, и на интердисциплинарната компетентност на своите експерти, Центърът успява да предостави практически решения на нелеки социални предизвикателства, които изискват задълбочени познания на проблематиката и процесите на европейско равнище, и да даде своя принос в националния и в европейския политически дебат по подобни значими теми.

София, януари 2018 г.

д-р Огнян Шентов
Председател на Управителния съвет

Тази страница умишлено е оставена празна.

Част първа Програми

Тази страница умишлено е оставена празна.

Правна програма

През 2017 г. Правната програма работи по темите престъпност и правосъдие, жертви на престъпления, интеграция и социално включване, и основни права.

- **Престъпност и правосъдие.** Дейността на Центъра за изследване на демокрацията бе съсредоточена в направленията превенция и противодействие на организираната престъпност, тероризъм и пране на пари, и укрепване на ролята на презумпцията за невинност на заподозрени лица и обвиняеми. Експертите на Правната програма работиха и в изследователски области като правна помощ, европейско финансиране на националните правосъдни системи, обмен на информация и разследвателни данни между правоприлагащите органи на държавите – членки на ЕС и законна миграция в рамките на ЕС.
- **Жертви на престъпления.** Центърът анализира редица аспекти на защитата на пострадалите от престъпления, в частност жертви на трафик на хора, като идентифициране на жертвите, оценка на индивидуалните нужди, насочване и сътрудничество между публичните институции и неправителствения сектор. Организиран бяха обучения и информационни събития, на които представители на правоприлагащите органи, съдебната система и социалните служби имаха възможност да обогатят познанията си за новите аспекти на защитата на пострадалите от престъпления и да обсъдят възможните пътища за преодоляване на нормативните и практически пречки в този процес.
- **Интеграция и социално включване.** Опирайки се на дългогодишния си опит в изследванията на миграционната политика, Центърът започна проучване на различните аспекти на интеграцията и социалната ориентация на чужденци като средство за противодействие на расизма и ксенофобията.
- **Основни права.** Като член на мрежата FRANET на Агенцията на ЕС за основните права, Центърът за изследване на демокрацията събира данни и информация за сравнителните изследвания на Агенцията. Работата включваше изследвания във връзка с убежището и миграцията; проявите на омраза срещу мюсюлмани и мигранти; ромските и странстващите общности; женомразството (мизогиния), стереотипите по полов признак и речта на омразата, насочена срещу жени; пречките, които срещат гражданите на ЕС при упражняването на правата си в друга държава членка; статусът и полето на действие на НПО в сферата на зачитането и подкрепата на основните права; и факторите, благоприятстващи или възпрепятстващи независимия живот на хората с увреждания.

I. Престъпност и правосъдие

През 2017 г. дейността на Правната програма, свързана с престъпността и правосъдието, бе съсредоточена в областите противодействие на организираната престъпност и тероризма и защита на правата на заподозрени лица и обвиняеми.

Организираната престъпност и тероризмът са сериозна заплаха за обществената сигурност и безопасността на гражданите в цяла Европа. Редица институции и обществени групи се занимават с информиране на обществеността, превенция, идентифициране и намеса в случай на появил се риск или опасност. Същевременно нараства необходимостта от мултидисциплинарен модел за изучаването и противодействието на тези явления. В отговор на тази нужда, Центърът, в сътрудничество с държавни институции, изследователски центрове и частни компании от 13 страни, се присъедини към международната инициатива *Оценка на измеренията на организираната престъпност и терористичните мрежи и предоставяне на ефективни и ефикасни решения на практикуващите и професионалистите (TAKEDOWN)*.

Правната програма анализира мерките за противодействие на национално равнище и съществуващите дигитални инструменти за борба с организираната престъпност и тероризма, подбра и обобщи свързаната с темата съдебна практика от национални и международни съдилища, проведе интервюта с представители на институции и организации, за да изясни степента им на познаване и начина им на възприемане на тези явления, и организира фокус група с правосъдни и правоприлагащи органи с цел идентифициране на техните нужди и на работещите в практиката им моде-

ли. Центърът участва и в първото по рода си онлайн проучване на мерките срещу организираната престъпност и тероризма, резултатите от което бяха публикувани в **обзорен доклад за актуалните характеристики на организираните престъпни и терористични мрежи**.

Друго важно направление в работата на Правната програма по темата престъпност и правосъдие през 2017 г. бяха **правата на лицата, заподозрени или обвинени в извършване на престъпление**. В основата на работата стои разбирането, че тъй като институциите са длъжни да зачитат презумпцията за невинност, те трябва да могат да направят оценка и да сведат до минимум отрицателния ефект на наказателното преследване върху тези лица. Във връзка с това Центърът, съвместно с партньори от Италия, Гърция и Белгия, започна работа по анализ на въздействието на досъдебното производство върху живота им. Целта на **инициативата за оценка на**

степената на изолация на заподозрените и обвиняемите е да изработи методология за оценка на последиците от действията на разследващите и съдебните органи върху тези лица, която да бъде използвана от тези институции за предприемане на мерки за намаляване на отрицателния ефект от тези действия, без това да се отразява на разследването.

Програмата работи и в посока повишаване капацитета на публичните институции за установяване и разследване на случаи на **пране на пари**. Центърът за изследване на демокрацията организира информационни събития, обучения и семинари, както и кръгла маса за предстоящите законодателни промени и бе съставен нов „Наръчник за разследване на прането на пари“.

През 2017 г., по инициатива на Националното бюро за правна помощ, Центърът започна работа по извършването на **оценка на ефективността на българската система за правна помощ**, която включва оценка на приложението на Закона за правната

помощ и национално изследване на информираността и потребностите от правна помощ в обществото.

Центърът взе участие и в **оценката на европейската помощ за националните правосъдни системи**. Изследването имаше за цел да направи преглед на начините и степента на използване на Европейския социален фонд и Европейския фонд за регионално развитие в програмните периоди 2007 – 2013 г. и 2014 – 2020 г. за подпомагане на системата на правосъдието в България и още петнайсет държави – членки на ЕС. Събрана бе конкретна, цялостна фактическа информация за степента и начина, по който са приложени програмните документи в помощ на правосъдната система, за прогнозните (ex ante) оценки на нуждите на правосъдната система, извършени от държавите членки, и за планираните, текущите и завършените проекти в тази сфера.

През 2017 г. Правната програма се включи в две изследвания в областта на правосъдието и вътрешния ред в ЕС. В първото от тях, относно транспонирането на Рамково решение 2006/960/ПВР на Съвета за опростяване обмена на информация и сведения между правоприлагащите органи на държавите – членки на Европейския съюз (т. нар. „Шведска инициатива“), Правната програма извърши цялостна оценка на съответствието и на практическото прилагане на транспонираните в българското законодателство мерки. Във второто от тях, засягащо готовността и съответствието на националното законодателство със съществуващите директиви на ЕС за законна миграция, Правната програма изготви национален доклад и разработи разделите относно етапите на информиране и събиране на необходимата документация, кандидатстване за влизане в държава от ЕС и влизане и

пътуване в ЕС (вкл. издаване на визи) в обобщаващия доклад за целия ЕС.

II. Жертви на престъпления

Центърът за изследване на демокрацията продължи да работи за подобряване на положението на пострадалите от престъпления чрез модернизиране на практиките по тяхното идентифициране, оценката на нуждите им и насочването им към подходящи услуги и чрез повишаване на ефективността на мултидисциплинарното сътрудничество при защитата на жертвите на трафик на хора.

Събирането на модели за добри практики при идентифицирането, оцен-

ката на нуждите и насочването на пострадалите продължи и през 2017 г. Бяха проведени два семинара за изграждане на капацитет (единият – предназначен за юристи, а другият – за социални работници) и национална среща за повишаване на информираността по тази проблематика. Заинтересуваните специалисти бяха запознати с международното, европейското и националното законодателство в областта на правата на жертвите, както и с резултатните практики от редица европейски държави, и имаха възможност да обсъдят предизвикателствата в ежедневната си работа в тази сфера.

Експертите от Правната програма представиха българския опит на международен обучителен семинар в об-

Експертите от Правната програма д-р Мария Йорданова (вляво) и Миряна Илчева разясняват законодателството, регулиращо правата на жертвите, по време на семинара, предназначен за юристи, през май 2017 г.

ластта на работата с пострадалите в Атина и участва в изготвянето на „Наръчник за добри практики при идентифицирането, индивидуалната оценка на нуждите и насочването на пострадалите“. Той бе представен на информационна кръгла маса през декември 2017 г., на която заедно с успешните практики бяха обсъдени и усилията на България да хармонизира законодателството си в областта на правата на пострадалите с европейските норми.

Правната програма организира и участва в три опознавателни посещения на български експерти в Швеция, Испания и Белгия, където бе почерпен опит от местните практики за защита на **жертвите на трафик на хора**. На семинар през декември 2017 г. бе представен „Наръчника за адвокати, социални и здравни работници за защита и подпомагане на жертвите на трафик“.

Правната програма прави и преглед на институциите и организациите, ангажирани със защитата на пострадалите от престъпления. Събраната за тях информация ще бъде публикувана в нова интернет платформа, до която всички нуждаещи се граждани могат да получат достъп и която ще служи като рамка на общ механизъм за насочване на пострадали от престъпления лица.

III. Интеграция и социално включване

Като продължение на дългогодишните си изследвания и ангажименти в областта на миграцията и интеграцията Центърът, в сътрудничество с университети и организации от Австрия, Белгия, Румъния, Латвия и Гърция, стартира **инициатива за превенция и противодействие на расизма и ксено-**

фобията чрез социално ориентиране на чужденци. Нейната цел е да въведе в практиката **иновативен подход за езиково обучение и социална ориентация на чужденци** като част от интеграцията им, а в него да има и **модули, свързани с върховенството на закона**. Другите ключови приоритети са въвеждането на интеграцията в съответните секторни политики относно мигрантите и запознаването на широката общественост с най-добрите практики в социалната ориентация. През 2017 г. бе направен преглед на моделите за интеграция в дванадесет държави – членки на ЕС, а работата ще продължи с анализ на интеграционните курсове и учебни програми в шест държави, събиране на перспективни практики и разработване на наръчник за покриване в хода на интеграционния процес на темите толерантност и предотвратяване на дискриминацията.

IV. Основни права

През 2017 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да анализира **правото на свободно движение в ЕС от гледна точка на младите европейци**. Правната програма участва в сравнителни изследвания за движението на младите хора в рамките на Европейския съюз, факторите, които го определят в страните на произход и страните на дестинация, индивидуалния опит на младежите и гледните точки на институциите, работещи в тази област. Изготвените наръчници, предназначени за младежите и за институциите, бяха представени на **международен семинар в Европейския парламент** и на **национален семинар**.

Като част от мултидисциплинарната мрежа FRANET на **Агенцията на ЕС за основните права**, Центърът за из-

Правната програма представя движещите фактори и пречките за свободното движение на младите хора на национален семинар през октомври 2017 г.

следване на демокрацията продължи да събира данни и информация по различни аспекти на спазването на основните права в България. Успоредно с приноса към изготвянето на Годишния доклад за основните права на Агенцията, през 2017 г. Правната програма анализира проблеми като проявите на омраза срещу мюсюлмани и мигранти; ромските и странстващите общности; женомразството (мизогиния), стереотипите по полов признак и речта на омразата, насочена срещу жени; пречките, които срещат гражданите на ЕС при упражняването на правата си в друга държава членка; и статуса и полето на действие на НПО в сферата на зачитането и подкрепата

за основните права. Продължи и работата по оценка на факторите, благоприятстващи или възпрепятстващи прехода от институционализирана грижа за лица с увреждания към подкрепа в общността, като дейностите през годината бяха съсредоточени на местно ниво. Бяха проведени фокус групи и интервюта в Пловдив, след което резултатите бяха валидирани на национално ниво. И през тази година продължи започналото през 2015 г. ежемесечно представяне на доклади за миграционната ситуация в страната (докладите от всички участващи в проучването страни се публикуват на [интернет страницата на Агенцията за основните права](#)).

Икономическа програма

През 2017 г. Икономическата програма фокусира дейността си върху следните области:

- **Енергийно управление и енергийна сигурност.** Центърът за изследване на демокрацията участва в разработването на дългосрочна „Пътна карта за електроенергийния сектор на Югоизточна Европа“, очертаваща три основни сценария за развитието на българската енергетика до 2050 г. с оглед на Европейския енергиен съюз. Независимо дали България активно ще се стреми към декарбонизация на енергетиката си, преминаването от изкопаеми горива към възобновяеми източници на енергия е наложително. Поради остарелите електроцентрали, страната ще трябва да подмени близо 97 % от конвенционалните си мощности за производство на електроенергия до 2050 г. Няма да има необходимост, нито ще бъде икономически обосновано да се строят нови ядрени мощности, докато не възникне нужда от подмяна на старите реактори около 2050 г. България трябва да се справи с дългосрочните енергийни рискове, най-сериозните сред които са енергийната бедност, енергийната интензивност, диверсификацията и подобряването на управлението.
- **Противодействие на корупцията и завладяването на държавата.** Центърът за изследване на демокрацията си постави предизвикателството да създаде иновативен *Индекс на завладяването на държавата (ИЗД)*, базиран на анализ на информационни масиви относно пазарната концентрация като продукт на регулаторна, данъчна и съдебна манипулация, и на изследвания сред експерти от академичния, гражданския и бизнес сектор. Икономическата програма обнови своя „Наръчник за разследване на прането на пари“ и проведе иновативно едноседмично обучение на представители на всички свързани институции на тема противодействие и разследване на прането на пари. *Инициативата за развитие и почтеност в Югоизточна Европа (SELDI)*, координирана от Центъра, разшири влиянието си върху политиките в региона на Югоизточна Европа чрез усилията си за подобряване на регионалното и европейско сътрудничество в областта на доброто управление и антикорупцията.
- **Дефиниране и анализ на чуждото икономическо влияние.** През 2017 г. Икономическата програма продължи новаторските си усилия по дефиниране на рисковете и вредите от чуждестранно икономическо присъствие, което има политически цели и автократичен капитал. Центърът привлече чуждестранни експерти, с чието участие изследва неблагоприятното руско влияние в страните от Западните Балкани и Източното партньорство, особено по отношение на евро-атлантическите им стремежи и медийната свобода.

- **Скрита икономика.** Центърът за изследване на демокрацията и „Витоша рисърч“ продължиха доброто си сътрудничество с Факултета по управление към Шефилдския университет и Института по публични финанси в проучването и обмена на добри практики за намаляване на недеklarираната заетост в Европа. През 2017 г. Центърът публикува поредица кратки анализи с основните изводи в помощ на политиците в Югоизточна Европа, България, Хърватия и Македония.
- **Конкурентоспособност и икономика на знанието.** Икономическата програма продължи да анализира бариерите пред българския бизнес, изготви препоръки за подобряване на цялостната конкурентоспособност на икономиката и се включи в разработването на „Годишника на световната конкурентоспособност за 2017 г.“ Експерти от Икономическата програма се включиха в изготвянето на годишното издание *Иновации.бг*, най-престижният форум за анализ и препоръки за подобряване на българската национална иновационна политика.

I. Енергийно управление и енергийна сигурност

Показателите на България по международния индекс на рисковете за

енергийната сигурност през последните две години продължиха да спадат, като страната зае 58-мо място сред 75-те най-големи потребители на енергия в света. Според [CSD Policy](#)

Кръгла маса „Приоритетите на енергийния сектор в България до 2050 г.: стратегически рискове“, София, октомври 2017 г.

Brief No. 70: Пътна карта за развитие на българската електроенергетика до 2050 г.: основни жалони, основните тенденции, които допринасят за това, са постоянното намаляване на енергийната интензивност и екологизирането на енергетиката и икономиката на България. Българското правителство трябва да се възползва от този напредък и да се съсредоточи върху националните приоритети в рамките на Европейския енергиен съюз и върху дългосрочните рискови фактори за енергетиката на страната, най-важните от които са енергийната бедност, енергийната интензивност, диверсификацията и лошото управление.

Дебатът за управлението на българската енергетика бе продължен на високо политическо равнище на кръглата маса „Приоритетите на енергийния сектор в България до 2050 г.: стратегически рискове“, на която Центърът представи основните изводи и препоръки от трите сценария за развитие на електроенергийния сектор в България до 2050 г., разработени като част от Пътната карта за електроенергийния сектор на Югоизточна Европа.

Разработване на дългосрочна Пътна карта за електроенергийния сектор на Югоизточна Европа

Югоизточна Европа ще трябва да замени повече от 30 % от сегашния си капацитет за производство на електричество от изкопаеми горива до края на 2030 г. и повече от 95 % до 2050 г., според дългосрочната енергийна политика на Европейския съюз. Въпросът как да бъдат постигнати тези цели е предизвикателство, което предполага консистентно прилагане на политики за възобновяема енергия, поощряващи нови инвестиции. Чрез пет моделиращи упражнения, включващи газовия и енергийния пазар, разпределител-

ната мрежа и макроикономическата система, [Пътна карта за електроенергийния сектор на Югоизточна Европа \(SEERMAP\)](#) подробно разработва различни сценарии за трансформацията на електроенергийния сектор към пълна декарбонизация на производството и намаляване на нивата на емисии с до 91 % до 2050 г. в сравнение с 1990 г. Центърът за изследване на демокрацията участва като местен партньор, отговорен за проверката на данните за енергийния сектор на България, анализа на националната политика за възобновяема енергия и изготвянето на препоръки, поместени в [Национален доклад за България SEERMAP](#). Докладът за България представя няколко основни извода за развитието на сектора в национален мащаб до 2050 г. Предвижда се замяната на изкопаемите горива с източници на възобновяема енергия в производството на електроенергия, независимо дали България ще следва активно политиката на декарбонизация или не.

CSO
 CENTER FOR
 THE STUDY OF
 DEMOCRACY

TURKEY IN THE FRAMEWORK OF THE EU ENERGY UNION: ENERGY SECURITY AND GOVERNANCE RISKS
 Policy Brief No. 67, January 2017

The Crimean crisis, the continuing instability in Eastern Ukraine and in the Middle East have turned into a rude wake up call for Europe's energy security vulnerabilities. In response, the EU leaders have increased their focus on the development of a viable European Energy Security strategy. The outcome has been the publication in early 2015 of the European Energy Union Roadmap, which points to the main steps to be taken by member-states in diversifying the EU energy supply, strengthening the bargaining power of Member States and the EU vis-à-vis external suppliers, the development of indigenous energy sources in the EU, and reinforcing the Energy Community. The successful creation of a European energy union though will not be possible without the active involvement of Turkey. The latter is going to play a vital role as the major transit country of future alternative natural gas supply from the Caspian region and the Middle East. Similarly, Turkey will benefit from the development of the Energy Union because it can transform itself in a major energy-trading hub. Turkey's long-term energy policy objective. Both the EU and Turkey's positions will also be influenced by the development of the foreign and economic policy of Russia.

In January, 2016, the European Commission and Turkey began a formal energy dialogue to integrate Turkish energy markets with the EU and focused on the development of an interconnected power and

KEY POINTS

- As Turkey is a strategic bridge for new energy sources, it will play an increasingly critical role in helping the EU in completing the energy security pillar in the Energy Union initiative.
- Despite EU's activism for developing universal rules for Europe for liberalization and security in gas and electricity, Turkey and the countries in the Black Sea region still pursue mostly a bilateral approach to energy security, which is insufficient for the development of a strategic regional energy security partnership between EU and Turkey.
- Turkey's energy sector transformation towards becoming part of the planned European internal energy market is happening only very slowly. Given that the inevitable changes will have an effect on both industries and individual consumers, politicians have been reluctant to sign on the dotted line and initiate the final stages of liberalization.
- Turkey is one of the most vulnerable countries from possible energy supply cuts, especially during the seasonal peak demand period. Most of oil and gas, and half of coal supply came from imports leading to serious macroeconomic imbalances and producing a negative impact on business and investment confidence.
- Turkey should work not only on diversifying energy import sources but also its domestic energy mix, where it is underutilising the country's enormous renewable energy and efficiency potential.

Центърът продължи да следи важните тенденции и динамика, налагани от ключови сили на световната и източноевропейската енергийна и геополитическата сцена като Русия и Турция.

В доклада „Турция в рамките на Европейския енергиен съюз: енергийна сигурност и управление на рисковете“ се разглежда стратегическата важност на Турция за Югоизточна Европа и за Европа като цяло. Като стратегически мост за нови енергийни източници, страната ще има все по-значима роля, като подпомага ЕС за изграждането на основен стълб на Европейския енергиен съюз – енергийна сигурност. Тя ще играе ключова роля като важна транзитна страна за бъдещите алтернативни доставки на природен газ от Каспийския регион и Близкия изток. Русия, от своя страна, е един от водещите, макар и спорни, доставчици на енергия за Европа през последните няколко десетилетия, а начинът, по който ще се развият и ще си взаимодействат енергийните стратегии на ЕС и Русия в близкото бъдеще, ще бъде от съществено значение за европейските потребители. Най-подходящият пример за това е природният газ. Поради управленските дефицити в много от държавите в Централна и

Кръгла маса „Европейският енергиен съюз и руските газови проекти: дилеми и възможности“, София, юни 2017 г.

Източна Европа, правителствата не съумяват да прокарат последователна енергийна политика с ясно определени приоритети, сред които са диверсификацията на газовите маршрути, либерализацията и интеграцията на пазарите. Това бяха някои от основните изводи на проведената се кръгла маса на тема „Европейският енергиен съюз и руските газови проекти: дилеми и възможности“.

Изследване на индивидуалния и колективен избор при прехода към нисковъглеродна енергетика

През 2017 г. Икономическата програма стана част от международен изследователски екип в рамките на програмата на ЕС „Хоризонт 2020“ и съсредоточи аналитичната си дейност върху европейските и национални политики относно прехода към нисковъглеродна енергетика и общество в 11 европейски страни. Центърът координира разработването и приложението на методологии за проучване на ключовите фактори, влияещи върху енергийния избор на домакинствата и фирмите в сфери като транспорт, отопление и електроенергия, както и на практиките за управление и социална мобилизация, които насърчават колективен избор, съобразен с приоритетите на Европейския енергиен съюз. Основни цели на изследването са: задълбочен анализ на взаимодействието между индивидуалния и колективен енергиен избор и на регулаторните, технологични и инвестиционни условия за прехода към Енергиен съюз, както и изготвяне на стратегически препоръки за повишаване на социалната приемливост на енергийните преходи в Европа.

Руското влияние в Централна и Източна Европа

Десет сенатори от Републиканската и Демократическата партия внесоха

Законопроекта за противодействие на руските враждебни действия от 2017 г., предвиждащ разностранни санкции срещу Русия за хакерските ѝ атаки и други агресивни и дестабилизиращи действия в САЩ и Европа. В предложението са отразени някои от основните изводи и препоръки на съвместния доклад на Центъра за изследване на демокрацията и Центъра за стратегически и международни изследвания „Кремълският наръчник: руското влияние в Централна и Източна Европа“, например, че Русия се опитва да упражнява все по-голямо влияние в Европа, като насажда „недоверие в демократичните институции“ и „участва в доказани корупционни практики“.

Внесеният законопроект предвижда създаването на „специална работна група на високо равнище“ в рамките на Мрежата за разкриване и борба с финансовите престъпления към Министерството на финансите на САЩ, чиято задача ще бъде да разследва и повдига обвинения срещу незаконни финансови потоци от Руската федерация, които взаимодействат с финансовата система на САЩ, както и да си сътрудничи чрез дипломатическите мисии на САЩ с правителствата на европейските държави за разследването на такива потоци в Европа. Отново в духа на препоръките на доклада на Центъра за изследване на демокрацията, законопроектът предвижда и да бъде оказвана подкрепа на програми за противодействие на корупцията, включително чрез укрепване на гражданското общество и на антикорупционните и регулаторните органи в съответните държави, и чрез подобряване на демократичното управление, прозрачността, отчетността и медийната свобода.

В края на 2016 г. Центърът за изследване на демокрацията и Центърът за стратегически и международни изследвания

(CSIS) във Вашингтон проведеха 16-месечно съвместно изследване на естеството на руското влияние в пет държави: Унгария, Словакия, България, Латвия и Сърбия. Според него Русия контролира средно между 11 % и 22 % от икономиката на страните през периода 2004 – 2014 г. В доклада се представят и примери за подхода на Русия да използва икономическото си влияние с цел създаване на непрозрачна мрежа от икономически и политически протекции, чрез които Кремъл да влияе пряко върху националните политики. През 2017 г. Центърът за изследване на демокрацията разшири обхвата на изследването, като задълбочи анализа си на сложните взаимовръзки между чуждото икономическо и политическо влияние в области като завладяването на медиите и едновременно с това разшири географските му граници, включвайки нови държави. Центърът ще продължи новаторските си усилия за измерване на руското влияние и в Западните Балкани – Македония, Черна Гора и Босна и Херцеговина, проучвайки връзката между влошаващото се състояние на управлението в региона и възхода на клептократичната държава. Прави се сравнителна оценка на руското влияние, най-вече в областта на енергетиката и финансите – сектори, в които други конкурентни регионални сили като Турция се стремят да засилят позиции. По отношение на медийния сектор, Центърът има за цел да проучи руското корпоративно участие в България, Грузия, Молдова, Армения и Украйна, и да анализира връзката му със засилващата се антизападна пропаганда и фалшивите новини. Партньорски си с организации в тези страни, Центърът подпомага местните медии, гражданско общество и политици при идентифицирането на практиките, сочещи завладяване на държавата, и на опитите на чужди държави да проникнат в националните институции чрез местните олигархични мрежи.

II. Регионално и европейско сътрудничество за добро управление и антикорупция

Президентът на Европейската комисия обяви 2025 за година на следващата вълна на разширяване на ЕС към Западните Балкани, като най-вероятни кандидати за членство са Черна Гора и Сърбия. Страните – членки на ЕС обаче не са единодушни по този въпрос. Те оказват подкрепа за европейското бъдеще на региона и като доказателство за ангажимента си подпомагат инфраструктурното му и икономическо развитие, но повечето от водещите държави членки се въздържат от определяне на точна дата за присъединяване на Западните Балкани, най-вече поради липса на гаранции за правовия ред в тези държави.

Успехът на новата стратегия и преодоляването на различията между ЕС и Западните Балкани са възможни само ако регионалното сътрудничество се задълбочи и разшири, и гражданските организации в региона поемат активна роля в този процес. За това са необходими решителни действия, канализирани чрез устойчиви платформи за сътрудничество на широка основа, включваща правителствата, регионални инициативи, европейски институции и организации, и гражданското общество.

Съгласно Берлинския процес, икономическият растеж е основен фактор за по-нататъшната европейска интеграция на Западните Балкани, затова доброто управление и антикорупцията трябва да станат хоризонтални приоритети във всички сфери на реформите. В подкрепа на тези процеси и с оглед на предстоящата стратегически важна 2018 г., когато България за първи път в историята си ще поеме Председателството на Съвета на ЕС, Центърът за изследване на демокрацията

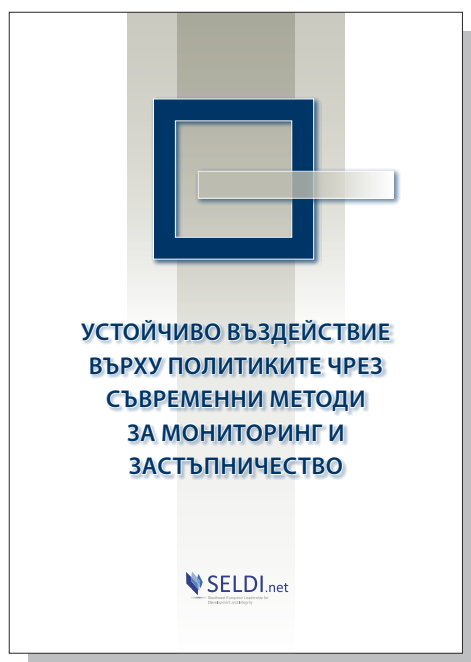

*Форум „Ефективна превенция на корупцията чрез оценка на риска“,
Любляна, октомври 2017 г.*

и **Инициативата за развитие и почтеност в Югоизточна Европа (SELDI)** продължиха активната си дейност в Югоизточна Европа.

През годината SELDI организира редица форуми в Белград, Любляна и Подгорица с подкрепата на Регионалния съвет за сътрудничество (RCC). Събитията предоставиха платформа за стратегически диалог между гражданското общество и публичния сектор относно регионалната динамика и ролята на доброто управление за икономическия растеж в контекста на актуалните и променящи се социално-икономически условия.

Друг важен фактор за ефективна превенция на корупцията са строго техническите инструменти. За да информира обществеността и детайлизира антикорупционния дебат, Центърът публикува доклада **„Устойчиво въздействие върху политиките чрез съвременни методи за мониторинг и**

застъпничество“, който прави преглед на структурата и най-важните резулта-

ти от основните методически инструменти, прилагани от Мрежата SELDI в Югоизточна Европа. Въздействието от застъпничеството на SELDI, канализирано чрез ангажираност с каузата на местно ниво и основаващо се на стабилно публично-частно партньорство, се постига с помощта на най-съвременни средства за мониторинг на корупцията и скритата икономика. Непрестанният иновационен устрем на SELDI тласка членовете на Мрежата да разработват нови инструменти, особено в отговор на новопоявили се, сложни и системни корупционни практики в региона, в частност явлението „завладяване на държавата“.

Оценка на рисковете от корупция и лошо управление

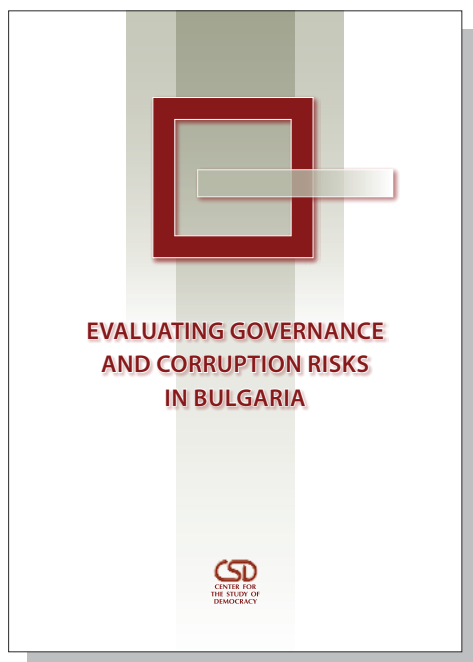
Десет години след приемането на България и Румъния в Европейския съюз, проблемът с корупцията продължава да бъде определящ за статута на двете държави. Този системен проблем ос-

тава предизвикателство номер едно за тях. Почти две десетилетия Съюзът налага условия в областта на антикорупцията, които двете страни са длъжни да изпълняват, като паралелно с това предоставя значителна финансова подкрепа за модернизация. Остава неясно обаче доколко това финансиране е допринесло за подобряване на противодействието на корупцията и какви реални резултати са постигнати. Това бе един от основните въпроси, обсъдени на кръглата маса на тема „Европейските фондове и уроците от тяхното управление в България и в Румъния“.

Събитието бе част от продължилите и през 2017 г. усилия на Центъра да анализира и предложи решения на най-сериозните предизвикателства пред доброто управление и антикорупцията в България. Публикацията „Оценка на рисковете от корупция и лошо управление в България“ има важен принос в тази насока, тъй като представя задълбочено изследване на основните корупционни рискове при обществе-

Кръгла маса „Европейските фондове и уроците от тяхното управление в България и в Румъния“, София, февруари 2017 г.

ните поръчки в строителството и влиянието на ЕС за напредъка на страната в областта на антикорупцията. Подобен анализ на предоставените на България европейски средства в сферата на антикорупцията след 1998 г. разкрива, че независимо от размера на европейското финансиране през годините, българските правителства отделят внимание и ресурси за антикорупционни инициативи единствено в случаите, когато страната трябва да изпълни определени условия на ЕС и/или е на прага на важни събития в контекста на европейската си интеграция. България е отделяла ограничен ресурс за антикорупция, противно на важността на въпроса в контекста на присъединителния процес и последвалото членство.

Антикорупция и завладяване на държавата

Диагностиката на механизмите и средствата, използвани за завладяване

на държавата в икономически сектори от ключово значение, е пряк път към обогатяване на арсенала от познания за това явление в ЕС. С тази цел Центърът за изследване на демокрацията се зае с разработване и прилагане на иновативни инструменти за измерване на рисковете от завладяване на държавата, които позволяват сравнение между отделни икономически сектори и държави. В резултат от научните дискусии на поредица методологически и практически семинари, през 2017 г. Центърът разработи *Индекс на завладяването на държавата (ИЗД)*, въз основа на анализ на големи данни за пазарната концентрация в частния и държавния сектор като продукт на регулаторни, данъчни и съдебни манипулации, както и въз основа на интервюта с представители на академичната общност, гражданското общество и бизнеса. Понастоящем индексът се прилага пилотно в България, Румъния, Италия, Чехия и Испания.

Противодействие на прането на пари

През 2017 г. Центърът продължи партньорството си с Базелския институт за управление в изследването на най-новите тенденции и институционалната динамика в областта на прането на пари. България остава изложена на големи рискове от прилагането на престъпни схеми за изпиране на пари. Високият дял на неформалната икономика в съчетание с ниската ефективност на борбата срещу корупцията и организираната престъпност обуславя високата степен на податливост на финансовата ѝ система към този вид финансова престъпност. Тези и други важни тенденции в българската система за противодействие на изпирането на пари и на ефективността на участващите в нея институции са предмет на [CSD Policy Brief № 69: Изпирането на пари в България: състояние и поли-](#)

**ИЗПИРАНЕТО НА ПАРИ В БЪЛГАРИЯ:
СЪСТОЯНИЕ И ПОЛИТИЧЕСКИ ПРОЕКЦИИ**

Policy Brief No. 69, май 2017 г.

1. Състояние

Все още не е готова цялостната Национална оценка на риска, предвидена от Четвъртата директива на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 г. за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари (Директивата). Тя би донесла България по-добре да развие и да се справя със съществуващите рискове. Според Четвъртия доклад за взаимна оценка на България, публикуван от Комитета на експертите за оценка на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма (FATF), злоупотребите с финансовата система са изключително високо за плащане и наплащане на незаконни активи, придобити в чужбина. На по-късен етап обикновено се извършва анти-тегринг на незаконно придобитите финансови средства в оборота на легитимна финансова или нефинансова система, най-често в чужбина. По-голямата част от тези пари преминава през Българската финансова система за кратък период от време, за да остави възможно най-малко следи в нея, и съответно да острани до минимум риска да бъдат разкрити парите на пари¹. По време на прегледа малкия потенциал на българската икономика, поемана по обем трансакции, извършвани

1. See: 2013, Fourth MONEYVAL evaluation report. Видейте: http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/working-papers/2013/01/04/MONEYVAL2013131_ENG.pdf.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ

- България продължава да бъде изложена на големи рискове от прилагането на престъпните схеми за изпиране на пари. Високите данни на нефинансовата икономия и съгласно с високата ефективност на борбата срещу изпирането и организираната престъпност обхваща високата степен на податливост на финансовата и системата към този вид финансов престъпност.
- Достъпността и прозрачността на страната за инвеститори и икономисти от странے, които не членуват в ЕС, са допълнителни рискове. Поради възможността България да бъде използвана като мост за пренасяне на пари, които да бъдат изпирани в рамките на Европейския съюз.
- Законодателната система на страната се опира на съвместност и взаимност стандарти и борбата срещу изпирането на пари. Но нейната институционална инфраструктура продължава да е фрагментирана и да е липсва централно координирано звено, което води до още повече разпокъсаност на и без това недостатъчните човешки ресурси.
- България се нуждае от спешно въвеждане на най-новите практики в борбата с изпирането на пари, включително към установяване на крайни действителни притежатели на правото на собственост. Българската правотворителна система не е в състояние да осигури достатъчно борбени и прилагани на оценка на риска от пари на пари на основата на информацията от различни регистри и публични бази данни.
- За успех на противодействието срещу изпирането на пари в България е необходимо наличие в борбата срещу изпирането по високите етапи. Все още съществува изключително голямо отклонение на разследването на високостепенни политически и други публични личности.

Европейска комисия / Министерство на правосъдието на България

ка България, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, Главна дирекция „Национална полиция“, Специализирания наказателен съд, Софийския апелативен съд, Националната агенция за приходите и Комисията за конфискуване на незаконно придобито имущество.

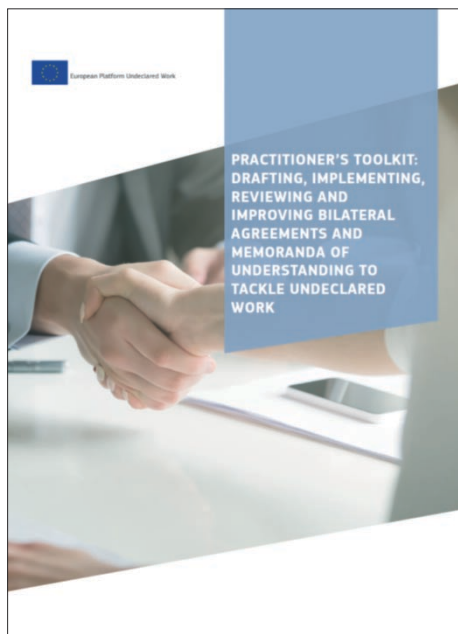
Междувременно Центърът, в сътрудничество с представители на ключовите правоприлагащи и съдебни институции, подготвя специализиран „Наръчник за разследване на прането на пари“, който ще послужи за практическо ръководство на служителите от съответните органи.

III. Противодействие на скритата икономика в България и в Югоизточна Европа

Центърът за изследване на демокрацията и „Витоша ризърч“ продължиха доброто си сътрудничество с Факултета по управление на Шефилдския университет и с хърватския Институт по публични финанси в изследването и обмена на добри практики за противодействието на недеклаираната заетост в Европа.

Центърът стана част от екипа на [Европейската платформа за противодействие на недеклаираната заетост](#). Тя има за задача да съдейства на държавите членки за по-ефективно противодействие на недеклаирания труд и да предоставя възможност за обмяна на опит. Представители на Центъра участваха в поредица от семинари, посветени на: приложението на национални и двустранни споразумения за противодействие на недеклаираната заетост; административното сътрудничество с помощта на Информационната система за вътрешния пазар (ИСВП) и представянето на успешни национални мерки и инструменти,

тически проекции. Обикновено, прането на пари, наред с други финансови престъпления, е свързано с различни предикатни престъпления, извършвани от организирани престъпни групи (най-често трафик на наркотици, хора или оръжия, проституция, компютърни престъпления и др.). На правоохранителните и съдебните органи е необходим значителен капацитет, за да се справят с толкова сложна мрежа от престъпни дейности. С цел повишаване на практическите им умения, Центърът и Базелският институт за управление организираха специализирано обучение за финансово разследване на изпирането на пари. На този интензивен курс във формат, специално разработен от Базелския институт, бяха обучени 32 представители на основните български институции, занимаващи се с разследване на това престъпление и с конфискуване на незаконно придобито имущество. Участваха служители от Държавна агенция „Национална сигурност“, Прокуратура на Републи-

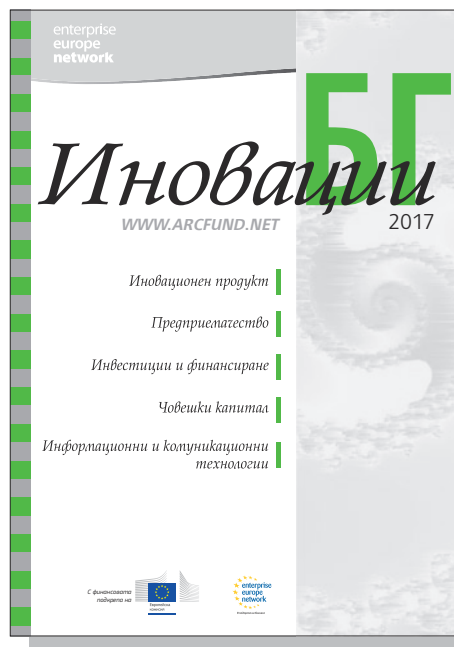

приложими и в други страни. Като резюме на проведените семинари, Центърът изготви два [доклада](#) и „Наръчник за разработване, прилагане, преглед и усъвършенстване на двустранни споразумения и меморандуми за сътрудничество в областта на противодействието на недеklarираната заетост“. С предложените в него конкретни напътствия и лесни стъпки за разработване на национални и европейски споразумения за недеklarирания труд, наръчникът е от помощ на работещите в областта експерти. Центърът изготви и компилация от [11 информационни карти](#) с примери за съществуващи в ЕС инструменти (практически мерки, наръчници, онлайн платформи) за справяне с недеklarираната заетост. В тях се акцентираше върху инструменти, които улесняват сътрудничеството и обмена на данни относно различните аспекти на недеklarираната заетост и които биха могли да послужат като идеи, които държавите членки да развият и приложат чрез платформата.

Като част от кореспондентската мрежа на Генерална дирекция „Миграция и вътрешни работи“ на ЕК, през 2017 г. Центърът участва и в разработването на препоръките на европейския съместър.

IV. Конкурентоспособност и икономика на знанието

През 2017 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да анализира конкурентоспособността и иновационния потенциал на българската икономика. Икономическата програма участва активно в разработването на ежегодния доклад [Иновации.бг](#), който е основният регулярен мониторинг на равнището на иновациите в страната. Във фокуса на доклада, представен на Тринадесетия иновационен форум под егидата на Президента на Република България, е мястото на страната в глобалните технологични вериги, като акцент е поставен на автомобилостроенето и свързаните производства.

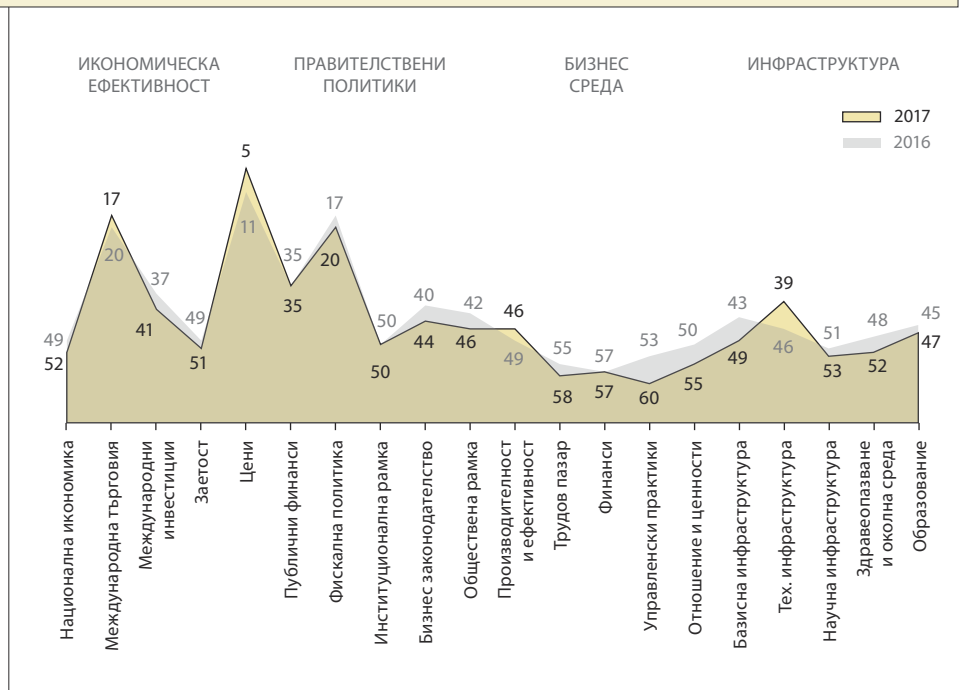

Икономическата програма продължи да анализира и бариерите пред българския бизнес и да предоставя препоръки за подобряване на цялостната **конкурентоспособност**. Центърът за изследване на демокрацията е партньор за България на Центъра за световна конкурентоспособност към Института за развитие на управлението (IMD, Швейцария), който публикува *Годишник на световната конкурентоспособност*. Според Годишника за 2017 г., икономиката на България бавно излиза от стагнацията, но българските политици и бизнес мениджъри не са успели да подобрят конкурентоспособността на страната за 10-те години членство в ЕС.

Основни предизвикателства и възможности за подобряване на конку-

рентоспособността на България за 2017 г. са: подобряване работата на съдебната система и справяне с безнаказаността по високите етажи на властта; модернизирание на публичната администрация и независимите регулаторни органи с цел намаляване на корупционните рискове и подобряване на пазарната конкуренция; подобряване на качеството на здравеопазването и образованието, за да се предотврати изтичането на мозъци и намаляването на населението; фокусиране на финансирането от ЕС върху икономическите и социални ефекти, вместо върху усвояването; пълна либерализация и диверсификация на енергийния пазар с акцент върху ангажираността на потребителите и постигане на растеж, базиран на ниски въглеродни емисии.

Профил на българската конкурентоспособност за 2017 г. според Годишника на световната конкурентоспособност на Института за развитие на управлението (IMD, Швейцария)

Социологическа програма

Работата на Социологическата програма през 2017 г. се фокусира върху интеграцията на мигранти, социалното включване на уязвими групи, трафика на хора и превенцията на водещата до тероризъм радикализация.

- **Интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи.** Социологическата програма продължи работата си върху оценката и идентифицирането на ефективни политики за социалното включване на уязвими групи в България и ЕС. Извършени бяха оценки на потребностите от обучения за ориентация и интеграция на лица, получили международна закрила, насочени специално към жени, и бяха набелязани работещите решения в тази сфера. Беше започната работа по идентифициране пропуските по отношение на достъпа до мерки в рамките на европейската инициатива „Гаранция за младежта“ на младежи от ромски произход в България, Унгария и Румъния. През 2017 г. Центърът за изследване на демокрацията стана член на Консултативния форум на Европейската служба за подкрепа в областта на убежището (EASO).
- **Противодействие на трафика на хора.** Проучена бе употребата на интернет в процесите на трафик на хора и каналджийство на незаконни мигранти. Осъществен бе анализ на ролята на интернет и мобилните приложения във фазите на набиране на жертви и тяхната експлоатация в процесите на трафик на хора и каналджийство.
- **Превенция на радикализацията, водеща до тероризъм.** На базата на разработени от Центъра методологически инструменти за идентификация на рисковете от радикализация бе направен преглед и консултация на доклад относно национално представително изследване на радикализацията в Йордания.
- **Мониторинг на миграционните процеси.** Социологическата програма имаше водеща роля в разработването и пилотното прилагане на унифицирани стандарти за независим мониторинг на принудителното връщане на мигранти в България.

I. Интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи

Предвид нарастващия поток от бежанци към Европа е особено важно да се предложат и предприемат практически действия за запълване на

празните в системите за прием и интеграция на мигранти и бежанци в страните – членки на ЕС. Във връзка с предизвикателствата на миграционната криза, Центърът за изследване на демокрацията проведе международно изследване на тема „[Проучване на потребностите от обучение за прием](#)

Обсъждане на пропуските при информирането и обучението на лицата, получили международна закрила, на експертен семинар в София, 30 март 2017 г.

и интеграция на лица, получили международна закрила, и на механизмите за осъществяване на обучение в пет държави – членки на ЕС”. Изследването идентифицира нуждите от информация и обучение, и анализира пропуските в системите за прием и интеграция в България, Гърция, Италия, Малта и Испания. Сравнителният анализ на ситуацията в петте държави спомогна за идентифицирането на решения, успешно прилагани в Италия и Испания, които могат да се използват в България, Гърция и Малта – страни, в които обучителните модули за ориентация и интеграция са все още в процес на разработка.

Инициативата се осъществява от седем изследователски института и центрове за търсещи убежище лица в изброените пет държави, които в рамките на две учебни посещения в ита-

лиански и испански институции за подпомагане на търсещите убежище обмениха знания и опит в сферата на интеграционните обучения.

Между 2013 и 2016 г. страните – членки на ЕС стартираха изпълнението на инициативата „Гаранция за младежта”, насочена към младежи, които не работят, не учат и не се обучават. Както в България, така и в Унгария и в Румъния, съществена част от младежите в подобна ситуация са от ромски общности. С цел засилване на ефекта от програмата на регионално, национално и местно равнище, и с оглед насърчаването на приобщаващи услуги от страна на общините и прилагане на дългосрочни реформи, водещи към подобряване живота на ромските младежи, Социологическата програма, заедно с партньорите си от Будапещенския институт и Румънския център

Посещение в Транзитния бежански център „Стадерини“ в Рим, 17 май 2017 г.

за европейски политики, ромските организации „Свят без граници“, България и REDI, Румъния, **дискутираха** методологията на изследването „Улесняване на достъпа на ромски младежи в България, Унгария и Румъния до мерки по програма „Гаранция за младежта“, както и стратегията за разпространение на неговите резултати.

Хомофобията и неравноправното третиране на ЛГБТИ хората все още са широко разпространени в Европейския съюз. Индикаторите за равнището им в отделните държави членки се различават и в някои държави положението е привидно по-добро, но данните сочат, че пълно равенство за тази група не е постигнато в нито

Дискусия върху методологията на международното изследване в София, 27 септември 2017

една от тях. България е една от страните, в които ситуацията е най-неблагоприятна. Според Годишния обзор на правата на ЛГБТИ в Европа за 2016 г., разработен от ИЛГА-Европа, в който се демонстрира степента на зачитане на човешките права на ЛГБТИ хората в ЕС, резултатът на България е 24 % (като 100 % означава „пълно зачитане на правата“, а 0 % – „нарушения на правата, дискриминация“). С цел промяна на отношението към ЛГБТИ общността, Центърът за изследване на демокрацията разработи методология за национално проучване на положението на еднополовите двойки с признат статут в държава – членка на ЕС, които пребивават временно или живеят в България. След провеждане на проучването ще бъде изготвена стратегия за повишаване на информираността на свързаните институции и на широката общественост.

II. Трафик на хора

През 2017 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи сътрудничеството си с Университета в Тренто, Италия, и Университета „Тийсайд“, Великобритания, по проучване **ролята на интернет в процесите на трафик на хора и на каналджийството**. Чрез методи като дълбочинни интервюта, проучване на публикации в интернет и онлайн анкети сред потребители на уебсайтове за предлагане на работа и за запознанства бе направен анализ на ролята на интернет при фазите на набиране и експлоатация на жертви на трафик и каналджийство. Резултатите от изследването бяха публикувани в [национален доклад](#) и представени на [национален семинар](#).

В семинара, проведен на 22 март 2017 г., участваха представители на правоприлагащите органи и неправи-

*Семинар „Трафик на хора и каналджийство – новите предизвикателства“,
София, 22 март 2017 г.*

телствените организации, които бяха информирани за резултатите, обсъдиха ги и дадоха препоръки за противодействие на трафика на хора и каналджийството, осъществявани с помощта на интернет. Бяха разгледани и възможни стратегии за разработване на решения на проблема, базирани на интернет и новите технологии, и на възможни превантивни дейности.

III. Радикализация, водеща до тероризъм

Социологическата програма, съвместно с програма „Сигурност“, продължи да работи в областта на **радикализацията и инструментите за мониторинг на явленията в Югоизточна и Централна Европа**. Центърът, съвместно с ELIAMEP, Гърция, и Центъра по политика за сигурност на Карловия университет, Чехия, анализира

ха основните нужди в сферата на противодействието на радикализацията и разработиха два методологически инструмента за мониторинг на рисковете: „**Мониторинг на рисковете от радикализация**“ и „**Ситуационна оценка на тенденциите в екстремизма**“. Двете методологии са предназначени да улеснят извършването на оценка на риска от радикализация и екстремизъм от страна на разузнавателните и правоприлагащи институции. Те са новаторски инструменти, които предлагат методологическа рамка за разбиране на процесите и проявленията на радикализация и рисковете от възникването ѝ в България. Докладите са незаменимо ръководство за служители от правоприлагащите органи и експерти от неправителствения сектор и академичната общност, ангажирани с наблюдението или превенцията на радикализацията и екстремизма. Ръководството за изготвяне на

Кръгла маса „Рискове от радикализация и екстремизъм в България: към по-ефективни инструменти за извършване на диагностика и оценка“, София, 28 февруари 2017 г.

Кръгла маса „Мониторинг на радикализацията в Централна и Югоизточна Европа: практически инструменти за оценка на риска в подкрепа на по-ефективни политики в ЕС“, Брюксел, 23 февруари 2017 г.

ситуационни оценки на тенденциите на екстремизма има за цел да акцентира върху нуждата от изграждане на система за събиране и анализ на данни в България. Методологията за разбиране, оценка и мониторинг на рисковете от радикализация може да послужи като основа за дебат между институциите по отношение на това какви индикатори за наблюдение на риска и радикализацията следва да се разработят в страната.

На национално равнище двете методологии бяха представени на кръгла маса, проведена през февруари 2017 г. в Академията на Министерството на вътрешните работи с участието на експерти от МВР, Главна дирекция „Национална полиция“, Държавна агенция „Национална сигурност“, Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, Института по психология и др.

Проведена бе и кръгла маса с участието на ключови експерти и представители на европейски институции, която се състоя в Брюксел, през февруари 2017 г. Събитието бе организирано съвместно с Центъра за европейска политика, където бяха обсъдени основни препоръки за мониторинг на интервенции в Югоизточна Европа. Бяха представени двата разработени от Центъра инструмента, както и [CSD Policy Brief No. 68: Мониторинг на радикализацията и екстремизма](#).

Центърът за изследване на демокрацията успя да изгради репутация на значим европейски изследователски институт по въпросите на радикализацията, като през 2017 г. осъществи консултации в тази сфера и извън Европа.

IV. Мониторинг на миграционните процеси

През 2017 г. Социологическата програма, съвместно със СиВиЕс – България, продължи работа по разработване и пилотно прилагане на унифицирани стандарти за мониторинг на принудителното връщане, чрез които да съдейства на българското правителство за възприемането на общи стандарти и процедури за връщане на незаконно пребиваващи граждани на трети страни в съответствие с основните права на извежданите лица и с Директива 2008/115/ЕО.

В резултат на инициативата бяха разработени Проект на Стандарти за наблюдение на принудителното връщане и гарантиране зачитането на основните права и свободи на граждани на трети страни, спрямо които се

прилага процедура за принудително връщане. В хода на мониторинговите мисии, Центърът започна изготвянето и усъвършенстването на механизми за сътрудничество между правителството и гражданския сектор в областта на независимото наблюдение на принудителното връщане.

След проучване на практиките за принудително връщане в държавите – членки на ЕС и консултации с работещите в областта институции, както и въз основа на предварително обучение на експерти, наблюдаващи мисии по извеждане на лица от страната, Социологическата програма разработи Проект на Стандарти за наблюдение на принудителното връщане. Понастоящем те биват апробирани посредством извършването на наблюдения на операции по принудително връщане.

Среща със Съвета на омбудсмана на Австрия, Виена, 8 март 2017 г.

Тази страница умишлено е оставена празна.

Програма „Сигурност“

През 2017 г. усилията на Програма „Сигурност“ бяха съсредоточени в следните области:

- **Оценка на заплахите от трансгранична организирана престъпност.** Продължи работата по стратегическата оценка на заплахите, като бяха анализирани подробно три основни престъпни пазара: развитието на каналджийските операции в контекста на миграционната криза, финансовите аспекти на трафика на хора в ЕС и незаконната търговия с тютюневи изделия по балканския маршрут.
- **Мониторинг и противодействие на радикализацията и тероризма.** Бяха разработени два иновативни инструмента за мониторинг на рисковете от радикализация и оценка на екстремистките тенденции, които спечелиха признание в ЕС и бяха включени в каталога с добри практики на Мрежата за осведоменост по въпросите на радикализацията (Radicalisation Awareness Network – RAN). Програмата продължи да анализира най-новите тенденции в противодействието на радикализацията и тероризма, и да разработва политики и анализи в тази област, като проучване на факторите на уязвимост към насилствен екстремизъм в Йордания, изготвяне на менторска програма за противодействие на радикализацията в пробационните служби и затворите в 5 държави – членки на ЕС и анализ на връзката между престъпността и тероризма в 10 държави – членки на ЕС.
- **Гранична сигурност.** Завършено бе възложеното от ГД „Миграция и вътрешни работи“ изследване „Управление на границите и визи след 2020 г.: сценарии и последици“, което очертава предизвикателствата и приоритетите на граничната сигурност и визовата политика на ЕС, и ще подпомогне стратегическото планиране за следващата многогодишна финансова рамка на ЕК в областта на вътрешните работи.
- **Измерване на корупцията в частния сектор.** Програма „Сигурност“ взе участие в разработването на иновативни методи за измерване и наблюдение на корупцията сред бизнеса в ЕС, а именно – Барометъра на частната корупция, чието пилотно приложение осъществи в България. Това е един от малкото диагностични инструменти на равнище ЕС, който изследва различни аспекти на корупцията в частния сектор.
- **Подобряване управлението на частния охранителен сектор.** Анализирани бяха предизвикателствата пред доброто управление на частния охранителен сектор и ролята и отговорностите му в по-широката среда за сигурност. Програмата участва в регионално изследване на отчетността на частните охранителни фирми в Югоизточна Европа.

- **Управление на отнето незаконно придобито имущество.** С участието на Програмата бе разработена иновативна Система за управление на данни за отнето имущество – адаптируем софтуер за събиране, управление и автоматичен анализ на данни за конфискувано имущество, който ще улесни обмена на информация и ще повиши ефективността на управлението на отнето имущество в ЕС.

I. Оценка на заплахите от трансгранична организирана престъпност

През 2017 г. Програма „Сигурност“ продължи работата си в областта на мониторинга и оценката на ключови рискове и тенденции на трансграничната и местна организирана престъпност, като се фокусира върху цялостна стратегическа оценка на заплахите и подробен анализ на три престъпни пазара: канадджийство, трафик на хора и незаконната търговия с тютюневи изделия.

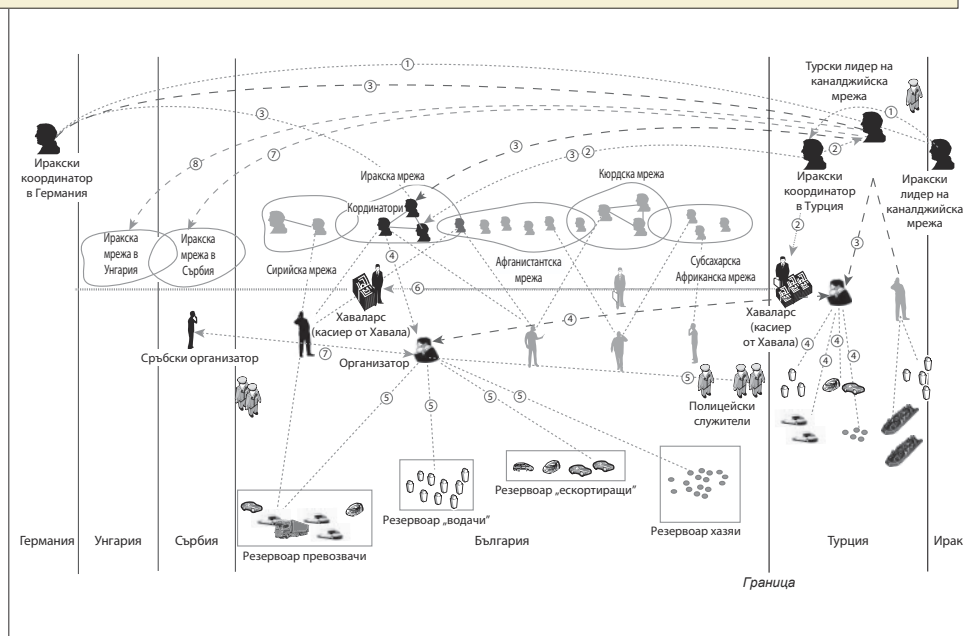
Адаптирането на международните престъпни мрежи към условията на започналата през 2013 г. миграционна криза в Европа и бързо развиващата се организация на канадджийските операции са основни теми на доклада „Трансгранична организирана престъпност: България и Норвегия в контекста на миграционната криза“, продукт на съвместно изследване на Центъра за изследване на демокрацията и Норвежкия полицейски колеж. То има за цел да анализира подробно ефектите на миграционната криза върху престъпните мрежи и пазари в България и Норвегия, да допринесе за разработването на по-адекватни подходи за противодействие на трансграничната престъпност и да укрепи сътрудничеството между правоприлагащите органи на двете държави. Публикацията прави първия по рода си задълбочен преглед на канадджийските мрежи и операции в България от деветдесетте години на миналия

век до сега, както и на синергиите и разликите между това престъпление и други организирани престъпни дейности. Направен е и критичен анализ на закъснялата реакция на институциите спрямо развитието на канадджийските мрежи в апогея на миграционната криза в Европа, като са отбелязани конкретни недостатъци и са дадени препоръки за по-добре координирано и ефективно противодействие на явлението.

С цел подобряване на сътрудничеството между правоохранителните органи в тази област, Центърът за изследване на демокрацията и Норвежкия поли-

Структура на каналджийските мрежи, преминаващи през България, и организация на каналджийските операции

Конференция „Трансграничната организирана престъпност в контекста на миграционната криза“, София, 31 октомври 2017 г.

Участници от правоприлагащите органи на България и Норвегия по време на работното посещение в Осло, 9-10 октомври 2017 г.

дейски колеж организираха **работно посещение** в Осло на 9-10 октомври 2017 г. за обмяна на опит между полицейските органи на България и Норвегия, натоварени с противодействие на трафика на хора и каналджийството. Резултатите от съвместното изследване на двете организации бяха представени на международната конференция **„Трансграничната организирана престъпност в контекста на миграционната криза“**, проведена на 31 октомври 2017 г. в София. На събитието присъстваха представители на българските правоприлагачи и съдебни органи и на гражданското общество, както и дипломати от европейски страни и САЩ.

През 2017 г. Програма „Сигурност“ стартира няколко нови изследвания и инициативи, които надграждат

предишната ѝ работа в областта на организираната престъпност. След публикуването на първата **„Оценка на заплахите от организираната престъпност“** (ВОСТА) през 2012 г., през 2017 г. Центърът започна работа върху второ, независимо изследване, в рамките на което през следващите три години ще бъдат направени годишни оценки на 10 престъпни пазара, представляващи най-голяма заплаха. През януари 2017 г. стартира и инициативата **„Финансиране на организираната престъпност – фокус върху трафика на хора“**, която разширява диапазона на успешно завършеното през 2015 г. изследване **„Финансиране на организираната престъпност“**. Новият проект обхваща 10 държави от ЕС, за които се прави подробен анализ на финансовите аспекти на трафика на хора.

В областта на противодействието на трансграничната организирана престъпност е и инициативата „Незаконната търговия с тютюневи изделия и Балканският маршрут: преодоляване на институционалните слабости и корупцията“, която се изпълнява съвместно от Центъра за изследване на демокрацията, Университета в Тренто, румънския Център за обучение Syene и екип от водещи гръцки криминолози. Целта ѝ е да се разработят инструменти за оценка на ефективността и на риска от корупция сред правоприлагащите и данъчните органи в контекста на незаконната търговия с тютюневи изделия.

II. Противодействие на радикализацията и тероризма

Програма „Сигурност“ продължи си усилията си за осигуряване на емпирични данни, с чиято помощ по-адекватно да се анализират рисковете и процесите на радикализация в България и региона, и за разработване на практически, подпомагащи превенцията диагностични инструменти. Центърът разработи два иновативни инструмента за наблюдение и оценка на рисковете от радикализация и екстремизъм, които пряко отговарят на нуждите на правителствата, съответните институции и експертите в страните от Централна и Източна Европа, където все още предстои прилагането на всеобхватна политика за превенция и противодействие на радикализацията. В тези страни, а и в цяла Европа, надеждните инструменти за идентифициране на представляващи заплаха или податливи на радикализация лица и групи, които биха могли да са от полза за ефективна политика и противодействие, са малко на брой.

Публикацията „Мониторинг на рисковете от радикализация“ съдържа

практически насоки за индикаторите за риск и уязвимост, които позволяват на служителите от първа линия по-адекватно да идентифицират, разбират и оценяват признаците на риск от радикализация. Тя може да се използва като справочник от полицейските служители, социалните и образователните работници в България и страните от Централна и Източна Европа, които тепърва ще се запознават с явлението и ще се обучават как да му противодействат. Докладът е добра основа за развиване на механизми за ранно предупреждение в България.

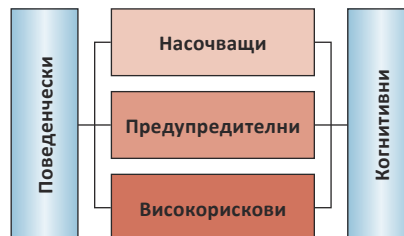
Публикацията „Ситуационна оценка на тенденциите в екстремизма“ от своя страна предлага надежден механизъм за мониторинг и оценка на текущото състояние и тенденциите в развитието на свързаните с екстремизма прояви и действащи лица, и е инструмент за систематично събиране и анализ на статистически дан-

ни от страна на правоприлагащите органи с цел изготвяне на ежегодни ситуационни доклади за разпространението, естеството и тенденциите на заплахите от екстремизъм и насилствен радикализъм. Методологията е тествана в България, Чехия и Гърция, и е доказала приложимостта си в различен национален контекст.

Надеждните и практични диагностични инструменти, отчитащи различните равнища на заплахата от радикализация, фактори на уязвимост и рискови групи, са съществена необходимост при разработването на обща политика за превенция и противодействие на явлението. С цел подпомагане формирането на такава стратегическа политика, в *CSD Policy Brief No. 68: Мониторинг на радикализацията и екстремизма* Центърът за изследване на демокрацията предлага интегриран подход за наблюдение и оценка на рисковите фактори и тенденции.

Структура на индикаторите за риск и уязвимост

Двата диагностични инструмента бяха представени на национално равнище и обсъдени със служители от правоприлагащите и разузнавателни органи, и с експерти по темата на кръглата маса „Рискове от радикализация и екстремизъм в България: към по-ефективни инструменти за извършване на диагностика и оценка“, проведена на 28 февруари 2017 г. в Академията на Министерството на вътрешните работи. Те надграждат предходната работа на Центъра за изследване на демокрацията по *Стратегията за противодействие на радикализацията и тероризма (2015 – 2020 г.)*, предоставяйки на институциите необходимите, базирани на доказателства и практични инструменти за постигане на стратегическа превенция на радикализацията.

Инструментите за мониторинг получиха висока оценка от страна на европейските институции, неправителствени организации, практики и международни научни експерти по време на кръглата маса „Мониторинг на радикализацията в Централна и Югоизточна Европа: практически инструменти за оценка на риска в подкрепа на по-ефективни политики в ЕС“, проведена на 23 февруари 2017 г. в Брюксел съвместно с Центъра за ев-

Кръгла маса „Рискове от радикализация и екстремизъм в България: към по-ефективни инструменти за извършване на диагностика и оценка“, София, 28 февруари 2017 г.

ропейска политика. В резултат на това двата инструмента бяха включени в [каталога с добри практики](#) на Мрежата за осведоменост по въпросите на радикализацията (Radicalisation Awareness Network – RAN).

В продължение на успешното си сътрудничество с Мрежата за осведоменост по въпросите на радикализацията (Radicalisation Awareness Network – RAN), на 17 януари 2017 г. Програма „Сигурност“ организира и бе домакин на [работно посещение на мрежата RAN](#) в София, посветено

на предизвикателствата в превенцията на радикализацията с фокус върху тези държави – членки на ЕС, които са в началните етапи на разработване на програми и мерки за борба с радикализацията. Освен делегацията от Мрежата за осведоменост по въпросите на радикализацията, в срещата участваха представители на източноевропейски неправителствени организации и служители от полицията, здравеопазването, социалния и образователния сектор, ангажирани в борбата с радикализацията, както и представители на ключови български институции като Държавната агенция за национална сигурност, Министерството на вътрешните работи и администрацията на затворите.

Центърът за изследване на демокрацията продължи да се занимава с

Александра Антониадис, ръководител на сектор „Борба с тероризма и превенция на радикализацията“, Генерална дирекция „Миграция и вътрешни работи“, Европейска комисия и Гюнтер Саблатниг, съветник при Координатора на ЕС за борбата с тероризма по време на кръглата маса в Брюксел, 23 февруари 2017 г.

новаторски изследвания и политики в областта на противодействието на радикализацията и тероризма в и извън ЕС, като се включи в проучване на проявите на насилствен екстремизъм в Йордания, в изготвянето на менторска програма за противодействие на радикализацията в пробационните служби и затворите в 5 държави – членки на ЕС и в анализ на връзката между престъпността и тероризма в 10 държави – членки на ЕС.

III. Гранична сигурност

Центърът за изследване на демокрацията запази водещата си роля на организация, разработваща и оценяваща европейските програми за подобря-

ване на граничния контрол и миграционната политика на ЕС. През 2017 г. Центърът координира възложеното от ГД „Миграция и вътрешни работи“ изследване „Управление на границите и визи след 2020 г.: сценарии и последици“, което очертава предизвикателствата и приоритетите на граничната сигурност на ЕС. Целта на анализа бе да се изготвят препоръки за политическите и финансови приоритети през следващата многогодишна финансова рамка на ЕК в областта на управлението на границите и общата визова политика.

Изследването бе съсредоточено в няколко основни области на несигурност: динамиката на миграционния натиск, равнището на сътрудничество

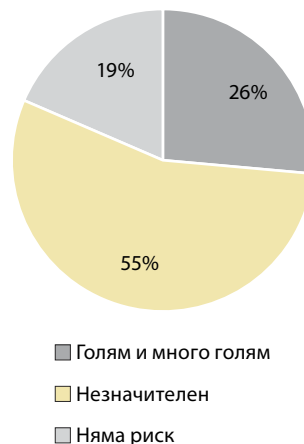
между държавите членки като цяло и в частност в сферата на граничното управление, новите тенденции на пътникопотока към ЕС и общата визова политика, и евентуалните последици от технологичните иновации. Всеки от разработените сценарии е съобразен с конкретен политически контекст, в който се разглеждат възможните бъдещи събития, както в рамките на ЕС, така и в отношенията на Съюза с трети страни. По този начин бе очертана общата рамка на възможни бъдещи сценарии, зависещи от тези сфери на несигурност, и те бяха оценени с оглед на необходимото стратегическо планиране и финансиране в областта на вътрешните работи.

IV. Измерване на корупцията в частния сектор

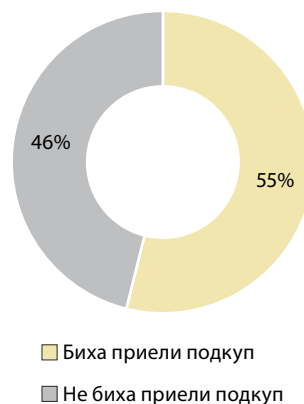
Корупцията възпрепятства достъпа на фирмите до пазара и техния растеж. Както бизнеса, така и правителствата имат силна необходимост от устойчиви политики за противодействие на корупцията в частния сектор. Ефективна политика обаче може да се разработи само при наличието на качествена информация за равнището и разпространението на корупцията.

Центърът за изследване на демокрацията продължи усилията си за създаване на иновативни методи за измерване и наблюдение на корупцията, като се включи в разработването на **Барометъра на частната корупция** в сътрудничество с Университета в Тренто, Университета „Крал Хуан Карлос“ и немското сдружение „Мафия? Не, благодаря!“. Целта на инициативата е да се изработи сравнителен модул на виктимизацията сред бизнеса, с чиято помощ да се достигне до по-надеждни индикатори и статистически данни в ЕС.

Оценка на риска от корупция в частния сектор

Податливост на корупция в частния сектор

Барометърът бе приложен пилотно в България, Италия, Испания и Германия, което позволи сравнително измерване на обективното (реални случаи на корупция) и субективно

(възприятия за корупцията) равнище на корупцията сред частния бизнес в държавите членки. Проучването сред българските фирми показва, че незаконните сделки са сравнително широко разпространени: едва около 19 % от компаниите смятат, че няма риск от корупция в междуфирмените отношения, а около 26 % от тях оценяват риска като „висок“ и „много висок“. Този вид корупция е широко разпространен, като механизмите за контрол над нея са слаби – повече от половината от служителите в частни фирми са склонни да вземат подкуп.

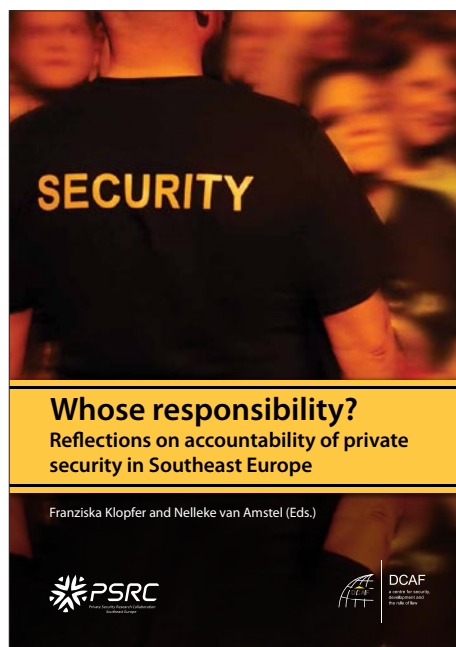
Чрез това проучване бяха оценени степента и естеството на корупционния натиск върху бизнеса в България, най-разпространените корупционни практики в частния сектор, ефекта им върху годишния доход на фирмите и ефективността на някои антикорупционни мерки.

V. Подобряване управлението на частния охранителен сектор

Сред важните теми в областта на сигурността в България продължават да бъдат предизвикателствата и възможностите в частния охранителен сектор. В резултат на натиска за реформи, през юни 2017 г. бе приет нов закон за частната охранителна дейност. Макар това да е стъпка в правилна посока, в нормативно отношение има още много какво да се желае, особено в областта на лицензирането на частните охранителни фирми и регулирането на публично-частните партньорства в сектора. Програма „Сигурност“ работи по тази проблематика като част от [Изследователска мрежа за сътрудничество в областта на частната охранителна дейност в Югоизточна Европа](#) към женевския Център за демократичен контрол върху въоръжените сили.

Експерти на Центъра участваха в изготвянето на регионалния доклад по темата *Whose responsibility? Reflections on accountability of private security in Southeast Europe*, публикуван през юни 2017 г. В него подробно се анализират причините за липсата на отчетност в частния охранителен сектор в България и се прави критичен преглед на законодателството в тази област, като се визират разпоредбите, засягащи частните охранителни фирми, и влиянието им върху ролята и отговорностите на тези фирми в сектора за сигурност в страната. Докладът обръща внимание и на капацитета на контролните органи за надзор върху частните охранителни компании, и на

въздействието на цялостната политическа и социална среда върху тяхната (не)ефективност.

Програма „Сигурност“ продължи участието си в публичния дебат относно ролята на частния охранителен сектор в националната и регионална сигурност и относно демократичното управление на сектора. На 19 октомври 2017 г. експерти от Центъра за изследване на демокрацията участваха в четвъртата национална конференция на Българска асоциация „Корпоративна сигурност“ (БАКС). Усилията на Програма „Сигурност“, свързани с частния охранителен сектор, получиха признание чрез подписването на партньорско споразумение между Центъра за изследване на демокрацията и БАКС.

VI. Подобряване управлението на отнето незаконно придобито имущество

През последните години държавите – членки на ЕС осъзнават необходимостта от изчерпателна информация за имуществото на закононарушителите за ефективното противодействие не само на организираната, но и на всички видове престъпна дейност. Това изисква не само да се проследява придобито чрез престъпна дейност имущество, но и да се отнема, управлява и конфискува това имущество, съгласно окончателното съдебно решение, за да се осъществи до край наказателното правораздаване.

Отнемането и управлението на незаконно придобито имущество е от не по-малко политическо значение в България, особено във връзка с усилията на правителството да противодейства на политическата корупция. Програма „Сигурност“ следи отблизо тенденциите в тази област и си сътрудничи с Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество (КОНПИ). Съвместно с Университета в Тренто, Програмата разработи и тества в избрани държави членки иновативна Система за управление на данни за отнето имущество (прототип PAYBACK DMS). PAYBACK DMS е адаптируем софтуер за събиране, управление и автоматичен анализ на данни за конфискувано имущество, приложим в различен национален контекст в ЕС и с многоезичен интерфейс. Очаква се използването му да окаже положителен ефект върху работата на КОНПИ, най-вече по отношение на международното сътрудничество и обмена на информация.

На 16 септември 2017 г. експерти от Програма „Сигурност“ представиха българския опит в отнемането и управлението на имущество, придобито от престъпна дейност, чрез приложение на специализиран софтуер на седемнадесетата годишна [Конференция на Европейската асоциация по криминология \(EuroCrim\)](#) в Кардиф, Великобритания.

Тази страница умишлено е оставена празна.

Част втора
Администрация и управление

Тази страница умишлено е оставена празна.

Институционално развитие

Центърът за изследване на демокрацията е регистриран в Централния регистър на Министерството на правосъдието като неправителствена организация в обществена полза. Този тип организации по закон имат допълнителни задължения във връзка с финансовата отчетност и представянето на годишни доклади за дейността.

През 2017 г. Центърът продължи да оптимизира вътрешно-административните си и финансови правила и процеси. Новата система за плащания, въведена през 2014 г., бе доусъвършенствана в съответствие с изискванията на различни финансиращи институции, както и на националното трудово законодателство.

През 2017 г. в Центъра бяха заети общо 27 души, от които 22 души управленски и професионален персонал (включително външни консултанти), и 5 души административен персонал.

Отчетността и прозрачността са ръководни принципи в работата на Центъра за изследване на демокрацията. Тези принципи произтичат от дейностите на Центъра и са свързани с критичния анализ на социалните процеси и тенденции в страната, и в Европейския съюз. Прилагането на тези принципи се осъществява чрез:

- ежегодно публикуване на одиторски отчет (от 1992 г.);
- извършване на одит на отделните проекти;
- публикуване на годишни отчети (от 1994 г.);
- редовно публикуване на инфор-

мация за дейността на интернет страницата на Центъра;

- предоставяне на информация за изпълняваните проекти и резултатите от тях на средствата за масова информация;
- издаване на широк спектър от анализи и доклади.

Прилагането на добри управленски практики има решаващо значение за успеха на Центъра за изследване на демокрацията. През 2017 г. Центърът продължи усилията си да разнообрази източниците си на финансиране извън рамките на традиционните финансови инструменти на Европейския съюз: *Хоризонт 2020*, Европейския социален фонд и финансовите механизми в областите „правосъдие“ и „вътрешни работи“. Дейността на Центъра беше финансирана и със средства по оперативни програми на българското правителство, както и от Институт „Отворено общество“ и Държавния департамент на САЩ. В допълнение към финансирането по проекти, диверсификация се осъществява и чрез участието в търгове чрез консултантските звена „Витоша рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД.

През 2017 г. Центърът се утвърди като търсен партньор и координатор на изследователски проекти с общоевропейска насоченост в областта на правото, сигурността и социалните политики. В сътрудничество с водещи европейски неправителствени организации и академични институти, Центърът се включи в общоевропейския дебат за оценка и формиране на политики в областта на борбата срещу организираната прес-

тъпност, интеграцията на жертви на трафик и други уязвими групи, общественото доверие в правосъдието,

(де)радикализацията и противодействието на компютърните престъпления.

Стажантска програма

Центърът за изследване на демокрацията предоставя възможности за стаж на изявени студенти от различни университети. През 2017 г. в Центъра стажуваха 22 души от 9 страни. Освен българските завършващи и завършили студенти, кандидатствали за стажантска позиция по описаната на интернет страницата на организацията процедура, в Центъра работиха стажанти от Аржентина, Великобритания, Германия, Испания, Канада, Палестина, Салвадор, САЩ и Франция. Сред тях бяха студенти, участващи в Стажантската програма за човешки права и управление на Институт „Отворено общество“ (OSIRG), чиято цел е да спомогне за създаването на следващото поколение лидери, способни да прилагат иновативни идеи в политиката и да интегрират теория и практика в стремежа си към създаване и насърчаване на отворените общества. Програмата допринася за спазването на основните свободи, разширяването на обществения достъп до информация, преодоляването на неравенството чрез стимулиране на развитието и намирането на пътища за гарантиране на прозрачност и отчетност в глобален контекст.

Двама от тях – кандидати за магистърска степен от Палестина – работиха по проекти, които не бяха пряко свързани с конкретно изследване на Центъра, но бяха подчинени на основни приоритети на организацията като

правата на жените или по теми от фундаментален интерес като изборните права. Стажът им бе от полза и за организацията, тъй като научният екип на Центъра не познава в дълбочина изследвания регион и политически контекст.

Стажантката от Салвадор работи по собствен проект за политическата и правна рамка в областта на трафика на хора в Салвадор и се включи в текущ проект на Центъра за финансовите аспекти на трафика на хора, в рамките на който изготви кратък доклад за актуалните изследвания в тази сфера.

Със своята повече от двадесет и петгодишна история на развиваща се неправителствена организация с разнороден експертен опит, Центърът привлича таланти студенти от най-различни академични области. Всеки стажант получава възможност да напише кратък тематичен анализ (под наставничеството и с бележки от експертите на Центъра), свързан с областта, в която получава образование, и/или с бъдещите му професионални цели.

През 2017 г. програмите на Центъра активно ангажираха стажанти във всички свои ключови дейности, като събиране и анализ на публикуваната информация, събиране на данни, преглед на литературата и отразяване на събития, организирани от Центъра. По този начин стажантите придоби-

ваха практически умения и задълбочени познания в следните области:

- антикорупция и добро управление в Европа; завладяване на държавата и руско икономическо влияние в Централна и Източна Европа; Европейски енергиен съюз, енергийна сигурност и сценарии за декарбонизация на енергетиката; нагласи на потребителите на енергия в Европа; скрита икономика и недеklarирана заетост, международна конкурентоспособност;
- интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи; ориентация на лица, получили международна закрила; домашно насилие и насилие, основано на полов признак; превенция на радикализацията и тероризма; разработване на стандарти за наблюдение на принудителното връщане; политически права на жените; преодоляване на пречките за намиране на работа пред младите европейци;
- финансиране на организирана престъпна дейност с фокус върху трафика на хора, противодействие на радикализацията и екстремизма, превенция на радикализацията в затворите, оценка на връзките между тероризма и престъпността, каналджийство, оценка на заплатите от организирана престъпност, незаконна търговия с тютюневи изделия по балканския маршрут, измерване на корупцията в частния сектор, гранична сигурност на ЕС;
- миграция, приемане и интеграция на търсещи убежище лица, социална ориентация на мигранти, правно и социално подпомагане на жертви на трафик, европейско и международно законодателство за защита на личните данни, преглед на практика на Европейския съд по правата на човека в областта на справедливия процес по време на дела за организирана престъпност

и тероризъм, права на заподозрени и обвиняеми лица с психосоциални или ментални увреждания, база данни за проявите на омраза срещу мюсюлмани и мигранти.

През 2017 г. стажантите участваха и в подготовка и провеждане на анкети и обработка на събрани качествени данни. Те бяха и активни участници в изготвянето и подаването на документи за участие в проекти с европейско финансиране и тръжни процедури, като подпомагаха цялостния процес от изготвяне на проектната документация до изпълнението на проекта и по този начин трупаха ценен опит.

Центърът разполага с ясна политика и стандарти за въвеждане в работата и наставничество на новопостъпилите стажанти. Стажът им в организацията често продължава под формата на трудова заетост на изследователски и експертни позиции в самия Център или в други институции, или е последван от прием в елитни университети или в схеми за допълнителна заетост и/или образование. Продължителността на стаж варира от два до шест месеца. На стажантите се предоставя изчерпателна информация, която да улесни приспособяването им към особеностите на организацията или, за чуждестранните студенти, към средата и условията на живот в България. Центърът използва стандартизирани модели и процедури за разработване на планове за действие на всички стажанти. Тези планове съдържат срокове и показатели за оценка на работата на стажанта, по които се определя дали стажът е бил успешен. По тях се прави оценка на силните страни и възможностите, които стажът предоставя както за студента, така и за организацията.

Както и в предишни години, изследователските екипи на отделните програми се обогатиха с гледните точки

на множество стажанти, обучаващи се в различните образователни сфери. Стажантите, от своя страна, натрупаха познания в сферата на оценката на програми и политики, работиха съвместно с водещи изследователи и ана-

лизатори. Те имаха възможността да участват в събитията, организирани от отделните програми на Центъра, съобразно своите интереси, и да се запознаят с текущите изследователски проекти.

„Стажът в Центъра за изследване на демокрацията беше ценен и удовлетворяващ опит за мен. През трите месеца като сътрудник на Социологическата програма изпълнявах разнообразни задачи, с чиято помощ задълбочих познанията си върху различните тематични области, в които работи Програмата. Занимавах се с търсене на информационни материали за бежанци и търсеци убежище лица, които им помагат да се ориентират в приемните общества, търсене на практики за ориентирване на бежанците на пазара на труда, както и на методи за измерване на държавните помощи в подкрепа на многообразието. Имах възможността да работя редом със забележителни наставници и колеги, които ме подкрепяха непрекъснато и ме приеха радушно още от първия ден на стажа ми. Винаги ще помня и ценя времето прекарано тук, а бъдещите стажанти бих посъветвал непременно да кандидатстват за стаж в Центъра.“

Александр Мелита, Аржентина/Италия,
стажант в Социологическата програма,
1 юни – 31 август 2017 г.

„Стажът ми в Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията беше едно невероятно преживяване, което ми даде възможност да се запозная с основните проекти на Програмата, да участвам в практическата работа и да придобия нови умения в изследователска среда на високо ниво. Сред ежедневните ми задачи бяха подготовката на бюлетина на мрежата SELDI, събиране на информация за антикорупционните инициативи в Западните Балкани и допълване на базата данни с възможни партньорски организации.“

По време на стажа си се запознах и си сътрудних с редица мотивирани професионалисти, които ми дадоха свобода на работа, като същевременно винаги бяха готови да отговорят на въпросите ми и да обсъждат с мен изпълнението на задачите ми. Имах възможност да се запозная с талантиливи стажанти с различен културен опит и образование, с които учехме заедно и обменяхме идеи и гледни точки по важни международни теми. Препоръчвам стажа в Центъра за изследване на демокрацията заради отвореността му към хора от различни части на света и заради възможността стажантите да придобият изследователски опит, черпейки от познавателните ресурси и инструментариума, с които разполага Центърът.“

София Пейдж, САЩ, стажант в Икономическата програма,
1 юни – 1 август 2017 г.

„Имах невероятната възможност да работя в Центъра за изследване на демокрацията като стажант на Правната програма и през тези два месеца не само успях да обогатя познанията си по европейско и международно право, но и да приложа на практика придобитите си до момента юридически знания.

Подпомагах Програмата в подготовката на няколко проектни предложения, като анализирах данни, резюмирах дела, правех правни проучвания и пр., предимно по теми от голяма значимост за Европейския съюз. По този начин не само можех да наблюдавам от първа ръка работата на професионалисти от конкретната сфера, но и да участвам в конференциите, които Центърът организираше, което бе уникална възможност.

Ако възнамерявате да стажувате в Центъра за изследване на демокрацията – за предпочитане за по-дълъг период от мен – бих ви посъветвала да го направите без колебание. Ще имате възможност ежедневно да анализирате нови проблеми и да формирате мнения, а след това да се наслаждавате на софийския живот заедно с останалите стажанти. Като цяло, ви предстои едно незабравимо преживяване.”

Виктория де Симон, Испания, стажант в Правната програма,
4 юни – 27 юли 2017 г.

Консултантските звена на Центъра: „Витоша Рисърч“ и „Проект 1“

„Витоша рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД са 100 % собственост на Центъра и формират групата на Центъра за изследване на демокрацията. „Витоша рисърч“ ЕООД започва своята дейност като социологическа програма на Центъра и е обособено като отделно дружество през 2000 г. с цел подпомагане на дългосрочната финансова устойчивост на Центъра чрез навлизане на пазара на маркетинговите и социологическите изследвания. Управител на дружеството е директорът по научната дейност на Центъра.

„Проект 1“ ЕООД е създаден след консултации с одиторската компания

KPMG с цел участие на Центъра в консултантски проекти и конкурси на територията на България и Европейския съюз, и управление на инвестиционната дейност на Центъра. Управител на „Проект 1“ ЕООД е изпълнителният директор на Центъра за изследване на демокрацията. Трите организации използват взаимно своите човешки, физически и финансови ресурси, за да реализират по-добре целите и мисията си като гарантират ясно разделение на стопанските от нестопанските дейности на групата.

През 2017 г. дейността на „Витоша рисърч“ беше съсредоточена върху кон-

султантски проекти, в които използ-
ваше натрупания опит в областта на

количествения анализ и социалните
изследвания.

Програмна и административна структура

Управителен съвет

Д-р Огнян Шентов, Председател на Управителния съвет
Владимир Йорданов, Изпълнителен директор
Д-р Александър Стоянов, Директор по научната дейност

Програмен съвет

Д-р Александър Стоянов, Директор по научната дейност
Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Д-р Мила Манчева, Директор, Социологическа програма
Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма
Росица Джекова, Координатор, Програма „Сигурност“
Милена Момчилова-Бояджиева, Финансов директор

Икономическа програма

Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма
Д-р Тодор Галев, Старши анализатор
Даниела Минева, Научен сътрудник
Мартин Владимиров, Анализатор
Надежда Ганчева, Анализатор
Стефан Карабоев, Анализатор

Правна програма

Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Димитър Марков, Старши анализатор и Директор на проект
Миряна Илчева, Научен сътрудник
Мария Дойчинова, Анализатор

Социологическа програма

Д-р Мила Манчева, Директор, Социологическа програма
Славянка Иванова, Старши Анализатор
Лилия Драгоева, Анализатор

Програма „Сигурност“

Росица Джекова, Координатор, Програма „Сигурност“
Ген. лейт. (о.р.) Чавдар Червенков, Главен експерт
Д-р Емил Ценков, Главен експерт
Д-р Моис Файон, Главен експерт
Тихомир Безлов, Главен експерт
Д-р Атанас Русев, Старши анализатор
Антон Кожухаров, Анализатор
Надя Стойнова, Анализатор

Администрация

Марияна Янкова, Административен секретар
Милена Йорданова, Административен сътрудник
Галина Сапунджиева, Програмен сътрудник
Димитър Стаменов, Системен администратор

Счетоводство

Милена Момчилова-Бояджиева, Финансов директор
Цветомир Аврамов, Финансов сътрудник
Петър Лозанов, Счетоводител

Технически сътрудници

Бойко Тасев

Част трета
Финансов отчет

Тази страница умишлено е оставена празна.

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Център за изследване на демокрацията (Групата)

Консолидиран годишен финансов отчет

31 декември 2017 г.

Доклад на независимия одитор

До Общото събрание
на Центъра за изследване на демокрацията

Доклад върху консолидирания финансов отчет

Извършихме одит на консолидирания финансов отчет на Център за изследване на демокрацията и неговите консултантски звена („Групата“), включващ консолидирания отчет за финансовото състояние към 31 декември 2017 г. и консолидирания отчет за всеобхватния доход, консолидирания отчет за промените в собствения капитал и консолидирания отчет за паричните потоци за годината, завършваща на тази дата, както и пояснителните приложения към консолидирания финансов отчет, съдържащи и обобщено оповестяване на съществените счетоводни политики.

Мнение

По наше мнение, приложеният консолидиран финансов отчет представя достоверно, във всички съществени аспекти, финансовото състояние на Групата към 31 декември 2017 г. и нейните консолидирани финансови резултати от дейността и паричните й потоци за годината, завършваща на тази дата, в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), приети от Европейския съюз (ЕС).

База за изразяване на мнение

Извършихме нашия одит в съответствие с Международните одиторски стандарти (МОС). Нашите отговорности съгласно тези стандарти са описани допълнително в раздела от нашия доклад „Отговорност на одитора“. Ние сме независими от Групата в съответствие с Етичния кодекс на професионалните счетоводители на Съвета за международни стандарти по етика за счетоводители (Кодекса на СМСЕС) и с етичните изисквания на Закона за независимия финансов одит (ЗНФО), приложими по отношение на нашия одит на консолидирания финансов отчет в България, като сме изпълнили и другите си етични отговорности в съответствие с изискванията на ЗНФО и Кодекса на СМСЕС. Считаме, че получените от нас одиторски доказателства са достатъчни и уместни, за да осигурят база за нашето мнение.

Друга информация, различна от консолидирания финансов отчет и одиторския доклад

Ръководството носи отговорност за другата информация. Другата информация се състои от доклад за дейността, изготвен от ръководството съгласно Глава седма от

Закона за счетоводството, но не включва консолидирания финансов отчет и одиторския доклад към него.

Нашето мнение относно консолидирания финансов отчет не обхваща другата информация и ние не формулираме категорично заключение относно сигурността ѝ под каквато и да е форма, освен ако не е изрично посочено в доклада ни и до степента, до която е посочено.

Във връзка с нашия одит на консолидирания финансов отчет, отговорността ни се състои в това да прочетем другата информация и по този начин да преценим дали тази друга информация е в съществено несъответствие с консолидирания финансов отчет или с тона, което сме установили по време на одита, или съдържа някакво друго съществено неправилно отчитане.. В случай че на базата на работата, която сме извършили, достигнем до заключение, че е налице съществено неправилно отчитане в тази друга информация, сме длъжни да докладваме този факт.

Нямаме какво да докладваме в това отношение.

Допълнителни въпроси, които поставя за докладване Законът за счетоводството

В допълнение на нашите отговорности и докладване съгласно МОС, по отношение на доклада за дейността изпълнихме и процедурите, добавени към изискванията по МОС, съгласно Указанията на професионалната организация на дипломираните експерт-счетоводители и регистрираните одитори в България – Институт на дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС), издадени на 29.11.2016 г. (утвърдени от нейния Управителен съвет на 29.11.2016 г.). Тези процедури касаят проверки за наличието, както и проверки на формата и съдържанието на тази друга информация с цел да ни подпомогнат във формиране на становище относно това дали другата информация включва оповестяванията и докладванията, предвидени в Глава седма от Закона за счетоводството, приложим в България.

Становище във връзка с чл. 37, ал. 6 от Закона за счетоводството

На базата на извършените процедури, нашето становище е, че:

- Информацията, включена в доклада за дейността за финансовата година, за която е изготвен финансовият отчет, съответства на консолидирания финансов отчет.
- Докладът за дейността е изготвен в съответствие с изискванията на Глава седма от Закона за счетоводството.
- Докладът за плащанията към правителствата за финансовата година, за която е изготвен финансовият отчет, е предоставен и изготвен в съответствие с изискванията на Глава седма от Закона за счетоводството.

Отговорност на ръководството за консолидирания финансов отчет

Ръководството носи отговорност за изготвянето и достоверното представяне на този консолидиран финансов отчет в съответствие с МСФО, приети от ЕС, и за такава система за вътрешен контрол, каквато ръководството определя като необходима за осигуряване изготвянето на консолидирани финансови отчети, които не съдържат

съществени неправилни отчитания, независимо дали последните се дължат на измама или на грешка.

При изготвяне на консолидирания финансов отчет ръководството носи отговорност за оценяване способността на Групата да продължи да функционира като действащо предприятие, оповестявайки, когато това е приложимо, въпроси, свързани с предположението за действащо предприятие, и използвайки счетоводната база на основата на предположението за действащо предприятие, освен ако ръководството не възнамерява да ликвидира Групата или да преустанови дейността ѝ, или ако ръководството на практика няма друга алтернатива, освен да постъпи по този начин.

Отговорност на одитора

Ние имаме за цел да установим с разумна степен на сигурност дали финансовият отчет като цяло не съдържа съществени неправилни отчитания, независимо дали те се дължат на измама или на грешка, и да съставим одиторски доклад, в който е включено нашето одиторско мнение. Разумната степен на сигурност е висока степен на сигурност, но не е гаранция, че одит, извършен в съответствие с МОС, ще разкрие съществено неправилно отчитане, когато такова съществува. Неправилни отчитания могат да възникнат в резултат на измама или на грешка и се считат за съществени, ако има разумно основание да се предположи, че самостоятелно или в съвкупност те биха могли да окажат влияние върху икономическите решения на потребителите, вземани въз основа на този финансов отчет.

Като част от одита в съответствие с МОС, ние използваме професионална преценка и запазваме професионален скептицизъм по време на целия одит. В допълнение ние:

- идентифицираме и оценяваме рисковете от съществени неправилни отчитания в консолидирания финансов отчет, независимо дали те се дължат на измама или на грешка; разработваме и изпълняваме одиторски процедури в отговор на тези рискове и получаваме одиторски доказателства, които да са достатъчни и уместни, за да осигурят база за нашето мнение. Рискът да не бъде разкрито съществено неправилно отчитане, което е резултат от измама, е по-висок, отколкото риска от съществено неправилно отчитане, което е резултат от грешка, тъй като измамата може да включва тайно споразумяване, фалшифициране, преднамерени пропуски, изявления, които въвеждат одитора в заблуждение, както и пренебрегване или заобикаляне на вътрешния контрол;
- проучваме вътрешния контрол, имащ отношение към одита, за да разработим одиторски процедури, които да са подходящи при конкретните обстоятелства, но не с цел изразяване на мнение относно ефективността на вътрешния контрол на Групата;
- оценяваме уместността на използваните счетоводни политики и разумността на счетоводните приблизителни оценки и свързаните с тях оповестявания, направени от ръководството;
- правим заключение относно уместността на използване от страна на ръководството на счетоводната база, въз основа на предположението за действащо предприятие и на получените одиторски доказателства относно това дали е налице съществена несигурност относно събития или условия, които биха могли да породят значителни съмнения за способността на Групата да функционира като действащо предприятие. Ако достигнем до заключение, че е налице съществена несигурност, сме длъжни в одиторския си доклад да привлечем внимание към свързаните с

тази несигурност оповестявания в консолидирания финансов отчет или, в случай че тези оповестявания са неадекватни, да променим мнението си. Заключениеята ни се основават на одиторските доказателства, получени до датата на одиторския доклад. Бъдещи събития или условия обаче могат да станат причина Групата да преустанови функционирането си като действащо предприятие;

- оценяваме цялостното представяне, структура и съдържание на консолидирания финансов отчет, включително оповестяванията и дали финансовият отчет представя основополагащите за него сделки и събития по достоверен начин.

Стоян Донеv
Регистриран одитор
16 юли 2018 г.
София

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за финансовото състояние, 31 декември 2017 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	За годината, приключваща на:	
		31 декември 2017 г.	31 декември 2016 г.
Активи			
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	5	2 063	2 112
Дълготрайни нематериални активи	6	236	385
Инвестиционни имоти	7	358	362
Общо дълготрайни активи		2 657	2 859
Краткосрочни заеми	8	122	116
Търговски и други вземания	8	603	567
Парични средства и парични еквиваленти	9	1 280	669
Разходи за бъдещи периоди		116	452
Общо краткотрайни активи		2 121	1 804
Общо активи		4 778	4 663
Собствен капитал		2 745	2 733
Пасиви			
Дълготрайни пасиви	10	200	200
Търговски и други задължения	10	489	429
Финансиране за бъдещи периоди	11	1 344	1 301
Общо краткосрочни пасиви		1 833	1 730
Общо пасиви		2 033	1 930
Общо собствен капитал и пасиви		4 778	4 663

Ръководството е одобрило този консолидиран финансов отчет, публикуван на страници 6-34, на 16.07.2018 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
 Изпълнителен директор
 16.07.2018 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
 Регистриран одитор
 16.07.2018 г.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за всеобхватния доход, 31 декември 2017 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2017 г.	31 декември 2016 г.
Приходи от грантове	12	2 178	1 937
Себестойност на продажбите	13	(2 061)	(1 818)
Брутна печалба		117	119
Други приходи от оперативна дейност		945	674
Административни разходи	13	(990)	(709)
Загуби от обезценка		-	-
Оперативна печалба		72	84
Финансови приходи		7	2
Финансови разходи		(57)	(27)
Нетни финансови разходи	14	(50)	(25)
Печалба преди данъци		22	59
Извънредни разходи		-	-
Разход за данък върху печалбата	16	(6)	(7)
Нетна печалба за периода		16	52
Друг всеобхватен доход		-	-
Общ годишен всеобхватен доход		16	52

Ръководството е одобрило този консолидиран финансов отчет, публикуван на страници 6-34, на 16.07.2018 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
 Изпълнителен директор
 16.07.2018 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
 Регистриран одитор
 16.07.2018 г.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Консолидиран отчет за паричния поток, 31 декември 2017 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2017 г.	31 декември 2016 г.
Парични потоци от оперативна дейност			
Печалба преди данъци		16	52
Корекции за:			
Амортизации		<u>159</u>	<u>94</u>
Промени в оборотния капитал:			
Търговски и други вземания		385	(87)
Търговски и други задължения		<u>126</u>	<u>115</u>
Паричен поток от оперативна дейност		<u>686</u>	<u>174</u>
Платен корпоративен данък		<u>(6)</u>	<u>(7)</u>
Нетни парични потоци от оперативна дейност		<u>680</u>	<u>167</u>
Парични потоци от инвестиционна дейност			
Покупка на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи		<u>(18)</u>	<u>(62)</u>
Нетни парични потоци за инвестиционната дейност		<u>(18)</u>	<u>(62)</u>

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за паричния поток, 31 декември 2017 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2017 г.	31 декември 2016 г.
Парични потоци от финансова дейност			
Получени заеми			
Платени главници, лихви и комисионни		(51)	(22)
Нетни парични потоци за финансова дейност		(51)	(22)
Нетно увеличение/(намаление) на паричните средства и паричните еквиваленти		611	83
Парични средства и парични еквиваленти в началото на годината		669	586
Парични средства и парични еквиваленти в края на годината	9	1 280	669

Ръководството е одобрило този консолидиран финансов отчет, публикуван на страници 6-34, на 16.07.2018 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
 Изпълнителен директор
 16.07.2018 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
 Регистриран одитор
 16.07.2018 г.

Център за изследване на демокрацията (Група)
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал, 31 декември 2017 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	Неразпределена печалба
Салдо на 1 януари 2016 г.		2 704
Нетна печалба за годината		52
Рекласификация		(23)
Салдо към 31 декември 2016 г.		2 733
Салдо на 1 януари 2017 г.		2 733
Нетна печалба за годината		12
Салдо към 31 декември 2017 г.		2 745

Ръководството е одобрило този консолидиран финансов отчет, публикуван на страници 6-34, на 16.07.2018 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
16.07.2018 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донев
Регистриран одитор
16.07.2018 г.

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

1. Резюме на дейността

Центърът за изследване на демокрацията (наричан „Центъра“) е организация с идеална цел, със седалище и адрес на управление в Република България. Консолидираният финансов отчет на Центъра към 31 декември 2017 г. обобщава резултатите на Центъра и неговите консултантски звена „Витоша Рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД (наричани „Групата“).

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика на европейско равнище. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Основните цели на Центъра са:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за активна роля на България в европейските интеграционни процеси, особено в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи и приложението на демократичните ценности в правната практика и икономическото развитие;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за процеса на институционални реформи в страната.

Центърът за изследване на демокрацията притежава 100 % от капитала на своите консултантски звена „Витоша Рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД.

„Витоша Рисърч“ ЕООД, създадено през 2000 г., се специализира в проучване на широка гама от дейности: социална и икономическа политика; социални анализи и оценки; икономическо и политическо поведение; политически нагласи и ценностни системи; пазарни, медийни и потребителски проучвания; рекламни проучвания и други.

„Проект 1“ ЕООД е създадено през 2003 г. Неговият основен предмет на дейност е управлението на инвестиционната дейност в недвижими имоти на Групата и управлението на проекти, осъществявани извън грантови схеми.

Към 31 декември 2017 г. в Групата работят 27 служители.

Годишният финансов отчет на Групата е одобрен от Управителния съвет на 16.07.2018 г.

2. Счетоводна политика

По-долу е описана счетоводната политика, приложена при изготвянето на консолидирания финансов отчет. Тази политика е прилагана последователно през всички години, включени в отчета, освен ако не е упоменато друго.

2.1. База за изготвяне на годишния финансов отчет

Настоящият консолидиран финансов отчет е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансови отчети (МСФО), приети от Европейския съюз, при спазване принципа на историческата цена.

Консолидираният финансов отчет включва отчетите на Центъра и неговите консултантски звена към 31 декември всяка година. Финансовите отчети на консултантските звена се изготвят за същия отчетен период като на организацията майка, използвайки последователни счетоводни политики. За целите на консолидацията финансовата информация на Групата е агрегирана на принципа ред по ред, сумирайки подобните елементи на активи, пасиви, приходи и разходи.

Всички вътрешно-групови сделки, разчети и нереализирани печалби, свързани със сделки между компании от Групата, са елиминирани при консолидацията. Нереализираните загуби също са елиминирани, но са взети предвид като индикатор за обезценка на прехвърлените активи. Консултантските звена се консолидират напълно от датата на придобиване, представляваща датата, на която Групата придобива контрол, и продължават да се консолидират до датата, на която този контрол се прекрати. Където е необходимо, счетоводната политика на консултантските звена е променена в съответствие с възприетата от Групата политика.

Консултантски звена са всички предприятия (включително предприятия със специално предназначение), в които Групата притежава повече от половина от акциите или дяловете с право на глас и върху чиято финансова политика и дейност може да упражнява контрол. При определяне контрола на Групата върху други предприятия е взето предвид наличието и ефекта от потенциални права на глас, които се упражняват към настоящия момент или са в процес на прехвърляне.

При отчитане придобиването на консултантски звена се използва метода на покупката. Стойността на придобиването се определя по справедливата стойност на придобитите активи, издадените капиталови инструменти и натрупаните или поети пасиви към датата на придобиване.

Придобитите разграничими активи и поети пасиви и условни задължения се оценяват първоначално по справедлива стойност в деня на придобиването независимо от размера на неконтролиращото участие. Положителна репутация има в случаите, когато стойността на придобиването е по-висока от справедливата цена на разграничимите нетни активи на придобитото дружество. Ако стойността на придобиването е по-ниска от справедливата стойност на нетните активи на придобитото консултантско звено, разликата се признава директно в отчета за доходите.

След първоначалното признаване репутацията се оценява по цена на придобиване, намалена с натрупаните загуби от обезценка. За целите на теста за обезценка, от датата на придобиването репутацията се разпределя към всички обекти, създаващи парични потоци, които се очаква да получат икономическа изгода от синергията на комбинацията, независимо дали други активи или пасиви на придобития бизнес са отнесени към тези обекти.

Ако репутацията е разпределена към обект, създаващ парични потоци, и Групата продаде дейност в рамките на този обект, то репутацията, свързана с продадената дейност, се включва в балансовата стойност на дейността при определяне на печалбата или загубата от освобождаването от тази дейност. Репутацията, свързана с освобождаваната дейност, се оценява въз основа на относителните стойности на тази дейност и на запазените дейности от обекта, генериращ парични потоци.

Операции с неконтролиращи участия

Неконтролиращите участия представляват дела от печалбата или загубата и нетните активи, които не се притежават от Групата и са представени отделно в отчета за доходите, а в консолидирания баланс са представени в собствения капитал, но отделно от собствения капитал на акционерите на организацията-майка. Освобождаването от неконтролиращи участия води до печалби и загуби за Групата, които се признават в отчета за доходите. Придобитите неконтролиращи участия се отчитат като се използва метод, при който разликата между цената на придобиване и балансовата стойност на дела на придобитите нетни активи се признава като репутация.

Изготвянето на финансовите отчети в съответствие с МСФО изисква употребата на счетоводни приблизителни оценки. При прилагането на счетоводната политика на Групата ръководството е използвало собствени преценки. Елементите на финансовите отчети, чието представяне включва по-висока степен на преценка или субективност, както и тези елементи, за които предположенията и оценките имат значително влияние върху финансовите отчети като цяло, са представени отделно в Приложение 4.

Нови стандарти и разяснения, приложени от Групата

Нови и променени стандарти и разяснения, които са издадени, но все още не са задължителни за прилагане за финансови периоди, започващи на и след 1 януари 2017 г., не са приложени по-рано при изготвянето на този консолидиран финансов отчет. Ръководството не очаква тези промени да засегнат финансовия отчет на Групата, макар че те биха могли да засегнат счетоводното отчитане на операции и събития в бъдещи отчетни периоди.

2.2. Сделки в чуждестранна валута

2.2.1. Функционална валута и валута на представяне

Отделните елементи на финансовите отчети на Групата се оценяват във валутата на основната икономическа среда, в която Групата извършва дейността си („функционална валута“). Годишният финансов отчет е представен в български лева, която е функционална валута и е валута на представяне.

2.2.2. Сделки и салда

Сделките в чуждестранна валута се представят във функционална валута, като се прилага официалния курс на датата на сделката. Печалбите и загубите от промяна във

валутните курсове, възникнали в резултат на разплащания по сделки в чуждестранна валута, както и от преоценка по заключителен валутен курс на деноминирания в чуждестранна валута активи и пасиви, се признават в отчета за доходите.

2.3. Имоти, машини и съоръжения

Имоти, машини, съоръжения и оборудване са представени по историческа стойност, която е намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка. Историческата стойност включва всички разходи, които са пряко свързани с придобиването и въвеждането в експлоатация на активите.

Последващите разходи се прибавят към балансовата стойност на актива или се отчитат като отделен актив, само когато се очаква, че Групата ще получи бъдещи икономически изгоди, свързани с употребата на този актив, и когато отчетната му стойност може да бъде достоверно определена.

Амортизация се начислява от датата, когато активът е влязъл в експлоатация. Земите не се амортизират, тъй като се смята, че имат неопределено дълъг полезен живот. Активите в строеж не се амортизират, тъй като не са налични за употреба.

Амортизация се начислява на база на линейния метод. Използваните амортизационни норми се основават на изчисления полезен живот, както следва:

Сгради	100 години
Машини и съоръжения	3,33 години
Транспортни средства	6,67 години
Стопански инвентар	2 – 6,67 години

Имоти, машини, съоръжения се амортизират от месеца, следващ датата на придобиване, а активите, придобити по стопански начин – от месеца, когато активът е влязъл в експлоатация.

Когато балансовата стойност е по-висока от възстановимата стойност, дълготрайният материален актив се отчита по неговата възстановима стойност.

2.4. Нематериални активи

Нематериалните активи, придобити от Групата, се представят по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и загуби от обезценка.

Последващи разходи

Последващи разходи се капитализират в стойността на нематериалните дълготрайни активи, само когато се увеличават бъдещите икономически изгоди, черпени от използването на актива. Всички други разходи се признават в отчета за доходите в момента на възникване.

Нематериалните активи са амортизирани на база на линейния метод върху оценения полезен живот на активите, освен ако те имат неограничен полезен живот.

2.5. Финансови активи

Групата класифицира своите финансови активи в следните категории: финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите; заеми и вземания; финансови активи, държани до падежа, и финансови активи, на разположение за продажба. Класификацията се извършва според целта, за която са придобити финансовите активи. Ръководството определя класификацията на финансовите си активи в момента на покупката и преразглежда тази класификация в края на всеки отчетен период.

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите, са финансови активи, държани за търгуване. Финансов актив се класифицира в тази категория, ако е придобит с цел да бъде продаден в краткосрочен план. Активите в тази категория се класифицират като краткосрочни.

За целите на този финансов отчет краткосрочни са активите с падеж до 12 месеца. През годината Групата не притежава такива финансови активи. Групата не притежава такива финансови активи към 31 декември 2017 г.

Заеми и вземания

Заеми и вземания са недеривативни финансови активи с фиксирани или определени плащания, които не се котират на активен пазар. Те са включени в краткосрочни активи, с изключение на тези с падеж повече от 12 месеца след датата на баланса, които се класифицират като дългосрочни. Заемите и вземанията се включват в категориите „търговски и други вземания“ и „пари и парични еквиваленти“ в счетоводния баланс. Заемите и вземанията се водят по амортизирана стойност, като се използва ефективен лихвен процент.

Финансови активи, държани до падежа

Финансовите активи, държани до падежа, са инвестиции с фиксиран падеж, които ръководството на Групата възнамерява и има възможност да държи до падежа. Тези финансови активи се класифицират като дългосрочни, с изключение на активи, които са с падеж до 12 месеца след датата на баланса и които са признати като текущи през отчетния период. Групата не притежава такива финансови активи.

Финансови активи, на разположение за продажба

Финансови активи на разположение за продажба са недеривативни активи, които представляват инвестиции, придобити с цел притежание за неопределен период, и които могат да бъдат продадени, когато Групата се нуждае от средства или при промяна на лихвения процент. Те се включват в дългосрочните активи, освен ако ръководство има

намерение да продаде инвестициите в период до 12 месеца от датата на баланса или да ги използва като оперативен капитал. В такъв случай инвестициите се класифицират като краткотрайни активи. През годината Групата не притежава такива финансови активи.

На датата на баланса Групата оценява дали съществуват обективни доказателства, че финансов актив или група от финансови активи са обезценени. Тестването за обезценка на търговски вземания е описано в Приложение 2.7.

2.6. Материални запаси

Материалните запаси се посочват по по-ниската от цената на придобиване и нетната реализуема стойност. Разходът се определя по метода на среднопретеглената стойност. Нетната реализуема стойност е равна на очакваната продажна цена при нормално протичане на дейността, намалена с пряко свързаните с продажбата разходи.

2.7. Търговски и други вземания

Търговските вземания се признават първоначално по справедлива цена, а впоследствие по амортизирана стойност, определена като се използва метода на ефективния лихвен процент и намалена с евентуална провизия за обезценка. Провизия за обезценка се прави в случай, че съществува обективно доказателство, че Групата няма да бъде в състояние да събере всички дължими суми, съгласно първоначалните условия по отношение на съответния разчет.

Значими финансови затруднения на задълженото лице, вероятност за банкрут или финансово реструктуриране или невъзможност за изплащане на дълга (при просрочие над 30 дни) се приемат като индикатор, че търговското вземане е обезценено. Сумата на провизията е равна на разликата между балансовата стойност на вземането и сегашната стойност на очакваните бъдещи парични потоци, дисконтирани с първоначалният ефективен лихвен процент. Балансовата стойност на актива е намалена чрез използването на корективна сметка, а стойността на загубата се отразява в отчета за доходите към разходите за продажба и маркетинг. Когато търговско вземане е несъбираемо, то е отписано от корективната сметка на търговските вземания. Последващо възстановяване на стойността, която е отписана, се отразява в намаление на разходите за продажба и маркетинг в отчета за доходите.

2.8. Парични средства и парични еквиваленти

Паричните средства и парични еквиваленти включват пари в брой, пари по банкови сметки, други високо ликвидни краткосрочни инвестиции с падеж до 3 месеца, както и банкови овърдрафти. В баланса овърдрафтите се включват като краткосрочно задължение в категорията на краткосрочните заеми.

2.9. Инвестиционни имоти

Инвестиционни имоти са имоти, държани за получаване на приходи от наем или за увеличение на стойността им, или и за двете, но не с цел продажба в обичайната дей-

ност, използване за производство или доставка на стоки или услуги, или за административни цели. Инвестиционните имоти първоначално се оценяват по цена на придобиване и при последваща оценка – по справедлива стойност, като промените се признават в печалби и загуби.

Цената на придобиване включва всички разходи, директно свързани с придобиването на инвестиционния имот. Стойността на инвестиционните имоти, придобити по стопански начин, включва направените разходи за материали, директно вложен труд, разходите, пряко отнасящи се до привеждане на актива до състояние необходимо за неговата експлоатация, и капитализирани разходи по заеми.

Когато употребата на инвестиционен имот се промени така, че той се рекласифицира в имоти, съоръжения и оборудване, неговата справедлива стойност към датата на рекласификацията става цена на придобиване за последващо отчитане.

2.10. Заеми

Заемите се признават първоначално по справедлива стойност, намалена с направените разходи по извършването на транзакцията. Впоследствие заемите се отчитат по амортизируема стойност; всяка разлика между плащанията (нетно от разходите по извършването на транзакциите) и амортизираната стойност на заема се признава в отчета за доходите през периода на заема, като се използва метода на ефективната лихва.

Заемите се класифицират като краткосрочни задължения, освен ако Групата има безусловно право да отсрочи уреждането на задължението за период най-малко 12 месеца след датата на счетоводния баланс.

Разходите за заеми се признават като текущ разход в отчета за доходите.

2.11. Отсрочени данъци

Отсрочените данъци върху печалбата са определени изцяло, като се прилага балансовия метод, на база на временните разлики, произлизащи между данъчните основи на активите и пасивите и техните балансови стойности. При изчисляване на отсрочените данъци се използват данъчните ставки (закони), действали към датата на съставяне на баланса, които се отнасят за периодите на очакваното обратно проявление на данъчните временни разлики.

Отсрочените данъчни активи се признават в степента, в която е вероятно наличието на бъдеща облагаема печалба, така че данъчните временни разлики да бъдат използвани.

2.12. Доход на наетите лица при пенсиониране

Съгласно чл. 222, ал. 3 от Кодекса на труда, при прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителят е придобил право на пенсия за осигурителен стаж, към датата на прекратяване на трудовото правоотношение работодателят е задължен да му изплати обезщетение в размер на минимум две и максимум шест

брутни месечни заплати, ако работникът или служителят е бил нает от Групата над 10 години. Към 31 декември 2017 г. Групата не е отчела такива задължения.

2.13. Признаване на приходите

Приходите включват справедливата стойност на сумата от продажбата на стоки и услуги, която е генерирана или ще бъде генерирана от обичайната дейност на Групата. Приходите се отчитат нетно от данък върху добавената стойност, търговски отстъпки, отбивки и работи и след елиминиране на вътрешно-груповите сделки.

Групата признава приходи, когато сумата на прихода може да бъде надеждно определена и се очаква предприятието да получи бъдещи икономически изгоди, съобразно критериите, описани по-долу. Сумата на прихода не се приема за надеждно измерена, докато не се разрешат всички непредвидени обстоятелства, свързани с продажбата. Групата основава своите преценки на историческия си опит, вземайки предвид вида на клиента, вида на сделката и особеностите на всяко споразумение.

Продажби на услуги

Приходите от договори с цени, определени според изразходеното време и извършените разходи, се осчетоводява в отчета за доходите пропорционално на степента на осъществяване на операцията към датата на баланса. Приходите се признават според договореното възнаграждение за отработените часове. При договори с фиксирано време приходът се признава според съотношението на отработените часове спрямо общите часове, които трябва да бъдат отработени.

Приходите от договори с фиксирана цена за извършване на услуги също се признават според метода степен на завършеност. При този метод приходът се признава според съотношението на извършената работа спрямо общите услуги, които трябва да бъдат извършени.

При възникване на обстоятелства, които могат да променят първоначалните оценки на приходите, разходите или степента на завършеност, оценките се преразглеждат. Това преразглеждане може да доведе до увеличение или намаление на очакваните приходи или разходи и се отразява в приходите за периода, в който тези обстоятелства станат известни на ръководството.

Приходи от грантове и финансираня

Грантове и финансираня от финансиращи организации се признават първоначално като отсрочен приход, ако съществува разумна степен на сигурност, че те ще бъдат получени и Групата ще може да изпълни условията, свързани с усвояването на финансирането. Финансиранията, които покриват разходите на Групата, свързани с изпълнението на проекта, се признават в отчета за доходите на систематична база в периода, в който се признават разходите за неговото изпълнение. Финансиранията, които покриват разходите на Групата, свързани с придобиване на активи, се признават в отчета за доходите на систематична база през полезния живот на актива.

Приходи от лихви

Приходите от лихви се признават пропорционално на времето, като се използва метода на ефективната лихва. При обезценка на вземане Групата намалява балансовата му стойност до възстановимата му стойност, която представлява очакваните бъдещи парични потоци, дисконтирани на база на първоначалният ефективен лихвен процент, присъщ на инструмента, и впоследствие отчита сконтото като приходи от лихви. Приходите от лихви по обезценените заеми се признават на база първоначалният ефективен лихвен процент.

2.14. Разпределение на дивиденди

Групата не разпределя дивиденди.

3. Управление на финансовия риск

3.1. Глобална финансова криза

През 2017 и 2018 г. икономиката на България продължи бавно да се възстановява, като се наблюдава спад на задлъжняването по потребителски и корпоративни кредити. В същото време обаче, поради нарастващата политическа нестабилност в световен мащаб, се появиха опасения, че България може да остане извън европейския политически процес. До момента тези опасения не са се сбъднали, а България се кандидатира за приемане в Еврозоната през 2018 г., но с оглед бъдещото развитие на страната и особено на сектора на дейност на Групата, рискът все още не е отминал.

Бъдещото икономическо развитие на България зависи значително от ефективността на икономическите, финансови и монетарни мерки, които правителството предприема, както и от данъчните, регулаторни и политически промени.

Ръководството не е в състояние да предвиди всички промени, които биха имали влияние върху сектора и по-широко върху икономиката, и следователно – какъв би бил техният ефект върху бъдещото финансово състояние на Групата. Анализът, направен от ръководството, обаче сочи, че в краткосрочен и средносрочен план рисковете са балансирани и средата за развитие като цяло вероятно ще продължи да бъде благоприятна за Групата.

Българската икономиката е също така под прякото въздействие на колебанията на международната конюнктура. Един от новите рискове е напрежението в глобалните търговски отношения, което би могло да повлияе отрицателно върху икономиката на ЕС и на България в частност. Ръководството не е в състояние да прецени пълноценно дългосрочните последици върху финансовото състояние на Групата от евентуална последваща промяна на икономическата среда, в която Групата работи.

Ръководството вярва, че взема всички мерки за поддържане на стабилността и развитието на бизнеса на Групата в настоящата обстановка.

3.2. Фактори на финансовия риск

Осъществявайки дейността си, Групата е изложена на многообразни финансови рискове: пазарен риск (включващ валутен риск, ценови риск и риск от промени в паричния поток поради променящ се пазарен лихвен процент), кредитен риск и ликвиден риск. Програмата на Групата за цялостно управление на риска се фокусира върху финансовия риск и има за цел да намали евентуалните неблагоприятни ефекти върху финансовите показатели на Групата.

3.2.1. Пазарен риск

Валутен риск

Групата не е изложено на валутен риск, тъй като повечето транзакции в чуждестранна валута са деноминирани в евро. Към момента курсът на еврото е фиксиран към този на българския лев. През 2017 г. Групата осъществяваше няколко проекта с финансиране в щатски долари и швейцарски франкове, като поради неблагоприятните курсове на долара и швейцарския франк към българския лев претърпя известни загуби, но цялостното финансово състояние на Групата не бе сериозно засегнато.

Ръководството на Групата не допуска, че ще има промени в следващите 12 месеца, и затова не са правени допълнителни анализи.

Ценови риск

Ръководството на Групата следи ценовия риск в контекста на очакваните бъдещи приходи от оперативна дейност.

3.2.2. Лихвен риск

Тъй като Групата няма значителни лихвоносни активи, приходите и оперативните парични потоци са до голяма степен независими от промените на пазарните лихвени нива. Групата разглежда лихвената си експозицията регулярно и взима под внимание съответния риск.

3.2.3. Кредитен риск

Кредитният риск произлиза от пари и парични еквиваленти и депозити в банки и други финансови институции.

3.2.4. Ликвиден риск

Съобразно основния си предмет на дейност, Групата има възможност за финансиране чрез договорени кредитни линии, овъдрафти и други кредитни инструменти, ако това е необходимо.

Таблицата по-долу анализира финансовите пасиви на Групата в съответните падежни групи на базата на оставащия период от счетоводния баланс към падежната дата на договора. Оповестените в таблицата суми са договорните недисконтирани парични

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидираня годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

потоци. Балансовите задължения в рамките на 12 месеца се равняват на преносните стойности, тъй като влиянието на дисконтирането е незначително.

Към 31 декември 2016 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	352	-	-	200
Към 31 декември 2017 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	489	-	-	200

4. Значими счетоводни приблизителни оценки и преценки

Приблизителните оценки и преценки са базирани на натрупан опит и други фактори, включително очаквания за бъдещи събития при наличните обстоятелства. Достоверността на приблизителните оценки и преценки се преразглежда редовно.

Групата извършва приблизителни оценки и преценки за целите на счетоводното отчитане и оповестяване, които, по дефиниция, в повечето случаи се различават от фактическите резултати. Значимите счетоводни приблизителни оценки, при които има значителен риск от последваща съществена корекция на балансовите стойности на активите и пасивите през следващата финансова година, са описани по-долу:

Полезен живот на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи

Представянето и оценката на имотите, машините и съоръжения и нематериални активи изисква ръководството, на база на счетоводни преценки, да направи предположения за техния полезен живот и остатъчна стойност. Ръководството оценява всяка година остатъчния полезен живот на активите.

Обезценка на вземания

Обезценката на вземания се прави съобразно очакванията на ръководството за събираемостта на вземанията. Към датата на изготвяне на отчетите, ръководството прави преглед на съществуващите вземания и преоценява тяхната събираемост.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

5. Имоти, машини и съоръжения

Отчетна стойност	Към 1 януари 2017 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2017 г.
Сгради	1 135	-	-	1 135
Компютри	270	3	-	273
Транспортни средства	243	-	-	243
Стопански инвентар	111	-	-	111
Други активи	12	-	-	12
Разходи за придобиване	911	-	-	911
Общо	2 682	3	-	2 685
Амортизация	Към 1 януари 2017 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2017 г.
Сгради	29	-	-	29
Компютри	218	39	-	257
Транспортни средства	223	7	-	230
Стопански инвентар	99	3	-	102
Други активи	3	-	-	3
Разходи за придобиване	-	-	-	-
Общо	572	49	-	621
Балансова стойност	Към 1 януари 2017 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2017 г.
Сгради	1 106	-	-	1 106
Компютри	52	-	36	16
Транспортни средства	20	-	7	13
Стопански инвентар	12	-	3	9
Други активи	9	-	-	9
Разходи за придобиване	911	-	-	911
Общо	2 110	-	46	2 064

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

6. Нематериални активи

Отчетна стойност	Към 1 януари 2017 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2017 г.
Софтуер	98	-	-	98
Други	687	6	-	693
Общо	785	6	-	791

Амортизация	Към 1 януари 2017 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2017 г.
Софтуер	92	1	-	93
Други	308	154	-	462
Общо	400	155	-	555

Балансова стойност	Към 1 януари 2017 г.	Придобити	Отписани	Към 31 декември 2017 г.
Софтуер	6	(1)	-	5
Други	379	(148)	-	231
Общо	385	(149)	-	236

7. Инвестиционни имоти

	2017 г.	2016 г.
Към 1 януари		
Балансова стойност в началото на периода	362	365
Разходи за амортизация	(4)	(3)
Балансова стойност в края на периода	358	362
Към 31 декември		
Отчетна стойност	508	508
Нагрупана амортизация	(150)	(146)
Балансова стойност	358	362

Инвестиционните имоти на Групата представляват земи и сгради, придобити в периода 2005 – 2006 година. Инвестиционните имоти се представят в баланса на Групата по историческа стойност, намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

8. Търговски и други вземания

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
Краткосрочни заеми	122	116
Търговски вземания	552	520
Търговски вземания, нетно	<u>674</u>	<u>636</u>
Други	51	47
	<u><u>725</u></u>	<u><u>683</u></u>

Балансовата стойност на търговските и други вземания е близка до тяхната справедлива стойност.

9. Пари и парични еквиваленти

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
Пари в брой	18	23
Парични средства по разплащателни сметки	1 262	646
	<u><u>1 280</u></u>	<u><u>669</u></u>

10. Търговски и други задължения

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
Дългосрочни задължения		
Дългосрочни заеми	<u>200</u>	<u>200</u>

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
Краткосрочни задължения		
Задължения към партньори и клиенти	243	225
Възнаграждения и социални осигуровки	50	49
Данъци	4	1
Други	192	154
	<u><u>489</u></u>	<u><u>429</u></u>

Сумите по задълженията по заеми по-горе представляват заем, отпуснат през 2009 г. от „ИР Комуникейшънс“ ЕООД към „Проект 1“ ЕООД. Съгласно договора за заем годишният лихвен процент възлиза на 3,5 %.

Център за изследване на демокрацията (Група)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

11. Финансиране за бъдещи периоди

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
ЕК – Свободно движение в ЕС – правата на еднополови двойки с официално признат брак или съжителство	77	
ЕК – Иновативни методи за разследване на измамите с европейските средства за земеделие	52	
Европейска фондация за климата – Регионален доклад „Пътната карта за електроенергийния сектор на Югоизточна Европа“	15	
Делегация на Европейския съюз в Черна Гора – Инициатива за откритост в системата на правосъдието	3	
Европейска фондация за климата – Децентрализация на енергетиката	20	
Фондация „Смит Ричардсън“ – Кремълският наръчник 2	80	
СНПООН/Прозрачност без граници – Регионална платформа за противодействие на корупцията в Югоизточна Европа – продължение	8	
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Подпомагане на достъпа и използването на мерките по програма „Гаранция за младежта“ от ромската младеж в България, Унгария и Румъния	15	
ЕК – Подобряване на положението на пострадалите от престъпления и на взаимодействието между заинтересованите страни	16	
ЕК – Превенция и противодействие на расизма и ксенофобията чрез социална ориентация на чуждите граждани	116	
Фондация „Смит Ричардсън“ – Руското влияние в Европа	7	
МВР – Разработване и прилагане на унифицирани стандарти за мониторинг на принудителното връщане, фаза II	4	
ЕК – Подпомагане интеграцията на жени, получили международна закрила, чрез разработване и прилагане на комплексни интеграционни програми за обучение	67	

*Център за изследване на демокрацията (Група)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
ЕК – Финансиране на дейностите на организираната престъпност – фокус върху трафика на хора с цел сексуална експлоатация	129	
Фондация „Джърман Маршал“ – Руското икономическо влияние в медийния сектор на страните от Черноморския регион	55	
МВР – Засилване на противодействието на правоприлагащите органи срещу трансграничната организирана престъпност в контекста на миграционната криза	25	
ЕК – Оценка на риска от изолация на заподозрените лица и обвиняемите	76	
ЕК/Централно звено за финансиране и договаряне (Турция) – Укрепване на енергийния диалог между ЕС и Турция в контекста на енергийните и управленски рискове в Черноморския регион		17
Европейска фондация за климата		21
ЕК – Противодействие на радикализацията в Югоизточна и Централна Европа чрез разработване на инструмент за мониторинг на рисковете		157
ЕК – Разработване на практики по идентификация, оценка и насочване на жертви в съответствие с правото на ЕС		5
ЕК – Подпомагане на Европейския енергиен съюз чрез анализ на мотивите за индивидуалния и колективен енергиен избор в Европа	138	345
ЕК – Свободното движение на младите европейски граждани по време на криза		10
ЕК – Барометър на корупцията в частния сектор – разработване и пилотиране на модел за сравнително виктимизационно изследване сред бизнеса за корупцията за частния сектор в ЕС	6	138
ЕК – Създаване на система за управление на данни за конфискувано имущество в ЕС	126	202
ЕК – Анализ на измеренията на организираната престъпност и терористичните мрежи и разработване на ефективни инструменти за служителите в сферата на сигурността на предна линия	38	31

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
ЕК – Подобряване и споделяне на знанието за ролята на интернет в процеса на трафика на хора		123
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Завладяване на държавите в Европа: мониторинг на рисковете и формиране на политики за противодействие	128	75
МВР – Национално изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак, и разработване на модел за подкрепа на жертвите		34
СНПООН/Прозрачност без граници – Регионална платформа за противодействие на корупцията в Югоизточна Европа		9
ЕК – На светло: развиване на капацитет за противодействие на недеklarираната заетост в България, Хърватия и Македония		114
Филип Морис Интернешънал – Незаконната търговия с тютюневи изделия и балканският маршрут: преодоляване на институционалните слабости и корупцията	133	
Други		3
Общо финансираня по проектни действия	1 334	1 284
Финансиране на дълготрайни активи	10	17
Общо финансиране за бъдещи периоди	1 344	1 301

12. Приходи от грантове

Приходите от грантове и други проекти за съответните периоди са както следва:

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
ЕК – Противодействие на радикализацията в Югоизточна и Централна Европа чрез разработване на инструмент за мониторинг на рисковете	221	
МВР – Национално изследване на домашното насилие и насилието, основано на полов признак, и разработване на модел за подкрепа на жертвите	76	
ЕК – Подобряване и споделяне на знанието за ролята на интернет в процеса на трафика на хора	140	
ЕК – Свободното движение на младите европейски граждани по време на криза	18	
ЕК – Разработване на практики по идентификация, оценка и насочване на жертви в съответствие с правото на ЕС	21	
ЕК – Създаване на система за управление на данни за конфискувано имущество в ЕС	76	
ЕК – Барометър на корупцията в частния сектор – разработване и пилотиране на модел за сравнително виктимизационно изследване сред бизнеса за корупцията за частния сектор в ЕС	131	
Европейска фондация за климата	24	
ЕК – Подпомагане на Европейския енергиен съюз чрез анализ на мотивите за индивидуалния и колективен енергиен избор в Европа	207	
СНПООН/Прозрачност без граници – Регионална платформа за противодействие на корупцията в Югоизточна Европа	15	
ЕК – Подпомагане интеграцията на жени, получили международна закрила, чрез разработване и прилагане на комплексни интеграционни програми за обучение	102	
ЕК – Финансиране на дейностите на организираната престъпност – фокус върху трафика на хора с цел сексуална експлоатация	136	

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
ЕК – Подобряване на положението на пострадалите от престъпления и на взаимодействието между заинтересованите страни	23	
Център за международно частно предприемачество – От клептокрация към завладяване на държавата: руското влияние в Западните Балкани	112	
МВР – Засилване на противодействието на правоприлагащите органи срещу трансграничната организирана престъпност в контекста на миграционната криза	97	
Регионален съвет за сътрудничество – Регионална платформа за противодействие на корупцията и връзките ѝ с организираната престъпност в Югоизточна Европа	63	
ЕК – Оценка на риска от изолация на заподозрените лица и обвиняемите	23	
Фондация „Джърман Маршал“ – Руското икономическо влияние в медийния сектор на страните от Черноморския регион	15	
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Подпомагане на достъпа и използването на мерките по програма „Гаранция за младежта“ от ромската младеж в България, Унгария и Румъния	17	
Европейска фондация за климата – Децентрализация на енергетиката	14	
Фондация „Смит Ричардсън“ – Кремълският наръчник 2	23	
ЕК – Преглед на антикорупционните политики. Глобални тенденции и европейски отговори на предизвикателствата на корупцията		86
ЕК – Създаване на платформа за по-ефективни социални изследвания в областта на ядрената енергетика в Централна и Източна Европа		45
ЕК – Противодействие на изнудването и рекета в ЕС		233
ЕК – Гражданското общество за добро управление и антикорупция в Югоизточна Европа: изграждане на капацитет за мониторинг, застъпничество и повишаване на осведомеността (SELDI)	28	230

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
ЕК – Законодателство, икономика, конкуренция и администрация. Разработване на интердисциплинарен подход за противодействие на престъпленията с обществени поръчки		82
Швейцарско правителство – Преодоляване на институционалните дефицити в борбата с корупцията и организираната престъпност в България	256	345
ЕК – Новите престъпления в Европа и политиката, основана на доверие		12
Женевски Център за демократичен контрол върху въоръжените сили – Частните охранителни фирми в Западните Балкани	12	41
ЕК – Гражданските организации като гарант за правата на уязвимите групи		21
Държавен департамент на САЩ – Медиите като инструмент за завладяването на държавата		60
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Създаване на индекс за измерване на завладяването на държавата		18
ЕК – Гражданска инициатива за добро управление и антикорупция: изграждане на капацитет за мониторинг на държавните предприятия в енергийния сектор		59
ЕК – Добро управление и икономически права в бившата югославска република Македония		60
Държавен департамент на САЩ – Руското влияние в Европа		270
ЕК – Увеличеното търсене на антикорупция и организираната престъпност		31
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Улесняване на регистрацията на юридически лица с нестопанска цел		53
Министерски съвет – Наказание срещу лечение: положението на употребяващите наркотици в затвора		31
ЕК/Централно звено за финансиране и договаряне (Турция) – Укрепване на енергийния диалог между ЕС и Турция в контекста на енергийните и управленски рискове в черноморския регион	43	44

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
ЕК – Приобщаване на ромите в крайдунавските региони: обмен на добри практики и модели на социално предприемачество между Румъния и България	1	13
ЕК – Анализ на измеренията на организираната престъпност и терористичните мрежи и разработване на ефективни инструменти за служителите в сферата на сигурността на предна линия	82	46
МВР – Разработване и прилагане на унифицирани стандартни за мониторинг на принудителното връщане, фаза II	39	20
Институт „Отворено общество“ (Будапеща) – Завладяване на държавите в Европа: мониторинг на рисковете и формиране на политики за противодействие	134	20
Други проекти	29	117
Общо приходи от проекти	2 178	1 937
Приходи от безвъзмездни дарения	7	10
Други приходи	8	23
Общо приходи	2 193	1 970

13. Себестойност на продажбите и административните разходи

В себестойността на продажбите и административните разходи на Групата се включват:

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
Разходи за материали и консумативи	16	15
Външни услуги	1 256	733
Амортизация	159	94
Заплати и хонорари	919	1 083
Социални осигуровки	133	146
Други разходи	568	456
Общо разходи	3 051	2 527

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

14. Финансови разходи, нетно

	Към 31 декември	
	2017 г.	2016 г.
Приходи от лихви	-	-
Лихви, нетно	<u>-</u>	<u>-</u>
Печалби от валутно-курсови разлики, нетно	7	2
Загуби от валутно-курсови разлики, нетно	(44)	(19)
Печалби/загуби от валутно-курсови разлики, нетно	<u>(37)</u>	<u>(17)</u>
Други финансови разходи	(13)	(8)
Други финансови разходи, нетно	<u>(13)</u>	<u>(8)</u>
Финансови разходи, нетно	<u><u>(50)</u></u>	<u><u>(25)</u></u>

15. Разходи за данъци

Основните компоненти на разхода за данъци върху дохода за годините, приключващи на 31 декември 2016 и 2017 г. са:

	2017 г.	2016 г.
Текущи данъци	7	10
Разходи за данъци	<u><u>7</u></u>	<u><u>10</u></u>

Официалната данъчна ставка за 2017 г., определена със Закона за корпоративното подоходно облагане, е 10 % (2016 г.: 10 %). Отсроченият данък е изчислен на база временни разлики по балансовия метод, използвайки приложимите данъчни ставки.

Движение на отсрочени данъци през годината

	Баланс на 1 януари 2017 г.	Приход в отчета за доходите за 31 декември 2017 г.	Баланс 31 декември 2017 г.
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	-	-	-
Търговски задължения	-	-	-
Нетни отсрочени данъчни активи/ (пасиви)	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

Данъчните власти могат да извършват проверки на финансовите отчети и документация за предходните пет години от настоящия данъчен период и да определят допълнителни глоби. Ръководството на Групата не разполага с информация, която би довела до значителни задължения в тази област.

През последните години не са били извършвани данъчни проверки.

16. Сделки със свързани лица

Групата е свързано лице с Фондация „Приложни изследвания и комуникация“ и консултантските звена на Фондацията.

През годината са извършени следните транзакции:

Свързано лице	Транзакции през годината	януари – декември		31 декември		31 декември	
		2017 г.	2016 г.	2017 г.	2016 г.	2017 г.	2016 г.
		Транзакции		Вземания		Задължения	
Фондация ПИК	Договор за наем	48	45				
„АРК Консултинг“ ЕООД	Договор за консултантски услуги	15	12			226	226
„ИР Комуникейшънс“	Договор за заем					200	200
Българска асоциация за оценка на политиките	Договор за заем	6	16	142	136		
		69	73	142	136	426	426

Сделки с директори и други ръководни лица

Общата сума на изплатените възнаграждения, хонорари и социални осигуровки, включени в разходите за външни услуги, са, както следва:

	2017 г.	2016 г.
Борд на директорите	251	305

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2017 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

17. Събития след датата на баланса

Няма значими събития след датата на финансовите отчети на Групата, които да изискват специфично оповестяване.